

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 29.

Lördagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Sedan kamrarna fattat olika beslut rörande bankoutskottets i utlåtande nr 30 punkten 1 c) gjorda hemställan beträffande motionen nr 161 i andra kammaren av herr Törnkvist i Karlskrona, anställdes nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av nämnda utskott i dess memorial nr 35 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen må, i anledning av förenämnda motion II:161, medgiva, att avlidne daglönaren Otto Ferdinand Jonassons änka Helena Maria Jonasson må från och med den 1 januari 1925 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tvåhundra kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid momentet fogade reservationen och således i anledning av motionen II:161 medgivit, att avlidne daglönaren Otto Ferdinand Jonassons änka Helena Maria Jonasson må från och med den 1 januari 1925 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 52.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 458, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 45 ja och 147 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 121 ja och 199 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Sedan kamrarna stannat i olika beslut angående bankoutskottets i utlåtande nr 33 punkten 33 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i propositionen nr 159 under punkten 6 framlagda förslag, företogs nu jämlikt § 65 riksdags-

ordningen omröstning över följande av samma utskott i dess memorial nr 36 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att vartdera av avlidne månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Axel Irenaius Persson Hammars och hans efterlämnade änka Anna Clara Hammars, född Danielsson, minderåriga barn Axel Sigurd och Karl Lennart må från och med den 1 januari 1925 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnår 18 års ålder, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av etthundra kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid momentet fogade reservationen och således, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, medgivit, att månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Axel Irenaius Persson Hammars änka Anna Clara Hammar, född Danielsson, må från och med den 1 januari 1925, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 55.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 459, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 64 ja och 134 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 189 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 63 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

dels bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 byråveterinär	B 26
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	B 26
2 sekreterare	B 26
1 kamrerare	B 24
1 ombudsman	B 24
2 sekreterare	B 24

dels godkänna följande stat för medicinalstyrelsen att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	Kronor 266,000
	Summa kronor 351,500

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 344,100 kronor, med 7,400 kronor till 351,500 kronor; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat

dels bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 byråveterinär	B 26
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	B 26
1 sekreterare (å medicinalbyrån)	B 26
1 kamrerare	B 24
1 ombudsman	B 24
3 sekreterare	B 24

dels godkänna följande stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	Kronor 265,000
	Summa kronor 350,500;

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 344,100 kronor, med 6,400 kronor till 350,500 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 62.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 460, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 60 ja och 143 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 126 ja och 205 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Sedan kamrarna fattat olika beslut rörande statsutskottets i utlåtande nr 6 punkten 18 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 19 under sjätte huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag samt motionerna nr 93 i första kammaren av herr O. Bergqvist och nr 215 i

andra kammaren av herr A. H. Hedström m. fl., företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av nämnda utskott i dess memorial nr 69 punkten 1 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herr Bergqvist och herr Hedström m. fl. i ämnet väckta motionerna, må för *anläggning av ödebygdsvägar* i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 250,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och de av herr Bergqvist och herr Hedström m. fl. i ämnet väckta motionerna för *anläggning av ödebygdsvägar* i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisat ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarrens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästes, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 49.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 461, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 72 ja och 128 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 158 ja och 177 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 69 punkten 2 beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 62 under sjätte huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag och herr J. B. Johanssons i Fredrikslund motion nr 20 i första kammaren föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till den i ämnet väckta motionen, må avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å den av herr J. B. Johansson i Fredrikslund i ämnet väckta motionen, för *beredande av ersättning åt direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa* för postavgifter i samband med till kassans pensionärer verkställd utbetalning av krigstids- och dyrtidstillägg för tiden 1 januari 1918—30 juni 1923, för budgetåret 1925—1926 anvisat ett extra anslag av 20,600 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vöringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 46.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 462, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 100 ja och 102 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 184 ja och 148 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 228, med förslag till lag angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 33 och 34.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag angående ändrad lydelse av §§ 37 och 49 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm och dels lag angående ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två av båda kamrarna till dess handläggning hänvisade kungl. propositioner,

nr 143, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1925, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 37 och 49 i förordningen den 23 maj 1862 (nr 33) om kommunalstyrelse i Stockholm; och

nr 144, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden den 20 mars 1925, föreslagit riksdagen att antaga vid denna proposition fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj 1903 (nr 58 sid. 1) angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 143 icke kunnat i sin helhet av riksdagen antagas, måtte för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag angående ändrad lydelse av § 37 i förordningen den 23 maj 1862 (nr 33) om kommunalstyrelse i Stockholm;

b) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 144.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Andersson* i Igelboda och *Fast*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka jämväl Kungl. Maj:t proposition nr 143 i dess helhet;

2) av herr *Reuterskiöld* beträffande motiveringen.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.

Punkten a).

Herr **Hederstierna**: Det är endast i ett avseende som konstitutionsutskottet icke velat följa Kungl. Maj:ts proposition, och det är angående den förtroendenämnd, varom Kungl. Maj:t efter framställning av Stockholms stadsfullmäktige framlagt förslag till riksdagens prövning. Jag kan icke dela konstitutionsutskottets farhågor i detta fall, och ehuru frågan icke är stor i och för sig, synes det mig dock, som om man här skulle kunna gå stadsfullmäktiges framställning till mötes, och det har också överståthållarämbetet tillstyrkt.

Man har under en lång följd av år inom stadens tjänstemannakår önskat att få ett besvärsinstitut, men det har mött stora svårigheter att få en tillfredsställande sammansättning av den förtroendenämnd eller den myndighet, hos vilken klagan skulle få föras.

I ett avseende kan jag giva reservanten, herr Reuterskiöld, rätt, nämligen när han säger, att de kommunala tjänstemännen icke kunna anses såsom offentlig-rättsligt anställda eller överhuvud såsom likställda med statens befattningshavare, utan tvärtom grunda sin ställning på ett privaträttsligt avtal med kommunen. Däri har herr Reuterskiöld alldeles rätt. Jag har själv såsom ledamot av regeringsrätten uttalat samma åsikt, men detta hindrar icke, såvitt jag förstår, att om en kommunal nämnd kommer till en statens myndighet och säger: vi ha en tvist här, vi skulle önska att för dess prövning få en opartisk person tillsatt, skulle ni icke vilja gå oss till mötes och utse en dylik person, så skulle denna statens myndighet kunna göra det. Jag förstår icke, varför icke vederbörande statsmyndighet skulle kunna göra det. För egen del har jag att upphörligt handlägga framställningar, som göras hos överståthållarämbetet om att ämbetet måtte utse en opartisk person för att skilja i en tvistefråga. Det är icke alls fråga om något kompromissförfarande eller dylikt, utan det är fråga om att förordna en opartisk person. Ja, det göra vi ogenerat, jag har Gud ske lov icke mycket med konstitutionsutskottet att göra. Jag kan icke se, varför en statens myndighet, som i ett sådant fall finner skäl vara för handen att gå en parts önsknings till mötes, icke skulle kunna göra det.

Nu är det meningen, att denna förtroendenämnd skulle bestå av presidiet i stadsfullmäktige, ordföranden samt förste och andre vice ordförandena och två av Kungl. Maj:t tillsatta personer. För att det emellertid icke skulle bli några svårigheter, när man klagar över en kommunal nämnds beslut, där man naturligtvis alltid annars enligt nu gällande förordning skulle ha rättighet att kлага direkt hos överståthållarämbetet i fråga om formella felgrepp, som man anser vara begångna, skulle man stäcka detta förfarande och låta klagan föras hos förtroendenämnden, varifrån man naturligtvis skulle ha rättighet att gå till överståthållarämbetet.

Vad man nu av riksdagen begär är en tillåtelse att lämna det medgivandet, att man, i stället för den rättighet man nu har att från en underordnad kommunal nämnd direkt gå till överståthållarämbetet, skulle taga omvägen över den så kallade förtroendenämnden. Det är det enda, som begäres av riksdagen, men det vill icke konstitutionsutskottet vara med om.

Jag har i alla fall svårt att förstå, då utskottet säger: »Att vidtaga den ifrågasatta förändringen av gällande ordning för besvärsrätt i administrativ väg beträffande de kommunala besluten finner nämligen utskottet ej tillrådigt.» Det är uppenbart, att den gällande ordningen för besvärsrätt i administrativ väg kan iakttagas även efter den förändring, varom här är fråga, ty naturligtvis kan man i överståthållarämbetet undersöka, om den första nämnden begått någon formell felaktighet. Detta kan ämbetet göra lika bra, även om de klagande få gå omvägen genom förtroendenämnden, och jag har därför mycket svårt att förstå listen i detta uttalande.

Det synes mig emellertid vara för konstitutionsutskottet klart, då utskottet i en annan punkt säger: »Att överlåta realprövningen i kommunala tjänstefrågor åt en nämnd, som till avsevärd del skulle bestå av medlemmar utsedda av Kungl. Maj:t, synes icke stå i god överensstämmelse med den ledande självstyrelseprincipen inom den svenska kommunalförvaltningen.»

*Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.*

(Forts.)

Ja, det är att draga till med kraftiga ord åtminstone. Om en kommun själv, såsom jag nyss sade, kommer till Kungl. Maj:t och begär, att Kungl. Maj:t måtte utse två personer och Kungl. Maj:t tillmötesgår denna begäran, är detta ett ingrepp i självstyrelseprincipen? Det förefaller mig, som om orden skulle flugit i väg med herrarnas i konstitutionsutskottet tankar. Stockholms stadsfullmäktige begära ju här själva, att Kungl. Maj:t måtte utse två opartiska personer, och varför skulle icke Kungl. Maj:t då kunna göra det?

Själva saken är icke så förfärligt märkvärdig. Om det icke anses lämpligt att åt Kungl. Maj:t överlämna att utse två opartiska personer och Stockholms stadsfullmäktige i alla fall vilja ha denna förtroendenämnd, så får man hitta på andra personer, som icke utsetts av Kungl. Maj:t. Ja, det må vara hänt, men jag anser dock, att det föreliggande förslaget innebär en mycket lämplig lösning.

Om kammaren nu icke bifaller Kungl. Maj:ts proposition, så skulle jag vara nöjd, om kammaren ville stryka det stycke, som börjar med ordet »Ehuru» och slutar med orden: »åtminstone för övriga större städers vidkommande.» Det finnes andra fall, då Kungl. Maj:t oberoende av riksdagen skall kunna tillsätta sådana personer, och då bör ju icke Kungl. Maj:t känna sig besvärad av detta uttalande. Jag vet, att flera ledamöter av kammaren komma att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, och jag begär icke bättre. Men för att icke ett annat yrkande skall komma fram, vilket jag tycker skulle vara det värsta, anser jag, att det stycke jag talat om bör utgå.

Herr talman! Jag nöjer mig med att yrka, att det stycke som börjar med ordet »Ehuru» och slutar med orden »åtminstone för övriga större städers vidkommande» måtte ur motiveringen utgå.

Herr von Koch: Såsom förutvarande ledamot av Stockholms stadsfullmäktige har även jag haft intresse av att en smula följa detta ärende, och jag måste säga, att jag blivit åtskilligt förvånad över det sätt, varpå denna fråga blivit behandlad av konstitutionsutskottet.

Det förefaller mig, som om den föregående ärade talaren har alldeles rätt uti, att om en kommunal myndighet begär hjälp i detta avseende av Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t icke bör känna sig förhindrad att lämna dylik hjälp. Jag är därför för min del i första hand mycket benägen för att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, men om ett bifall i denna riktning icke kan nås, skulle jag i likhet med den förste talaren här i dag vilja påyrka en ändring i motiveringen. Jag vill framhålla ett par ytterligare synpunkter i saken.

Jag skulle vilja framställa den frågan: vad har egentligen varit avsikten med, att Kungl. Maj:t skulle utse två ledamöter i denna förtroendenämnd? Meningen därmed har naturligtvis icke alls varit, att dessa personer skulle sitta som något slags representanter för staten och att man på det viset skulle få någon inskränkning i den kommunala självstyrelseprincipen. Man har vänt sig till Kungl. Maj:t såsom fullkomligt opartisk, för att få in i nämnden ett par personer, kända för opartiskhet och sakkunskap på området, och vilka skulle giva förtroendenämnden behörig auktoritet och pondus. Jag kan icke förstå annat, än att denna anordning är synnerligen lämplig och riktig ur alla synpunkter sett.

Jag ber också att få framhålla en annan synpunkt, och det är den, att när

Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.

(Forts.)

denna fråga i alla fall är av den karaktär, att Kungl. Maj:t i administrativ väg kan och måste lösa densamma, det icke är lämpligt av riksdagen att göra ett uttalande just i denna administrativa sak. Det förefaller mig icke vara lämpligt, att riksdagen binder Kungl. Maj:ts händer eller gör något uttalande, som, såsom den föregående talaren yttrade, skulle göra det besvärligt för Kungl. Maj:t att gå på en liknande lösning vid andra tillfällen. Det riktiga torde i alla fall vara, att Kungl. Maj:t känner sig fullkomligt obunden i detta avseende och får försöka fundera ut det lämpligaste sättet att lösa frågan vad Stockholm vidkommer. Detta är en fråga, som varit uppe under många år och som alldeles säkert kommer att lösas på det ena eller det andra sättet, antingen den väg kommer att beträdas, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, eller någon annan, som kan ifrågakomma.

Jag skulle därför i första hand vilja uttala en önskan, att Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga måtte bifallas, men om så icke skulle bli fallet, vill jag i alla händelser instämma i det yrkande, som framställts av herr Hederstierna, nämligen att det stycke, som han omnämnde, må ur motiveringen utgå, så att någon svårighet för framtiden icke behöver uppkomma genom att riksdagen har, låtom oss säga i en hastig vändning, gjort ett uttalande i detta avseende.

Herr Dahl: Herr talman! Såsom den förste ärade talaren riktigt anmärkte, gäller det här, så vitt det ankommer på riksdagens medverkan, endast frågan om att avklippa den vanliga administrativa besvärsrätten i fråga om vissa mål angående tjänstetillsättningar, för vilka skulle begagnas det ifrågasatta underställningsförfarandet. I stället för att, såsom nu är fallet, klagan beträffande dylika mål går direkt till överståthållarämbetet, skulle dessa mål hädanefter underställas den s. k. förtroendenämnden.

Herr Hederstierna anmärkte, att utskottets avvisande ståndpunkt i fråga om denna besvärsrätt vore egendomlig såtillvida, som besvärsrätten vore bevarad därigenom, att klagan över förtroendenämndens beslut jämväl skulle innefatta klagan över den första nämndens beslut. Jag skall inför detta forum icke ingå på något närmare ordbyte angående denna fråga utan jag vill inskränka mig till att anmärka, att detta icke torde vara så alldeles otvivelaktigt, som herr Hederstierna vill göra gällande. Enligt den lydelse av § 49 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, som här föreslås, skall den s. k. första nämndens beslut i dylika frågor vara undantagna från klagan. Förtroendenämndens beslut kunna visserligen överklagas hos överståthållarämbetet, men endast beträffande nämndens formella behandling av målen. Om formella förbiseenden förekommit hos den första nämnden, så torde det vara ovisst, huruvida överståthållarämbetet har befogenhet att upptaga besvär över förtroendenämndens undersökning av den första nämndens handläggning i detta avseende. Herr Hederstierna har givetvis en annan uppfattning, men det torde icke vara anledning att vara så övertygad, som herr Hederstierna tyckes vara, därom att hans uppfattning är den rätta.

Jag skall nu be att få påpeka en annan formell oegentlighet, som skulle komma att föreligga vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Sådana beslut i tjänstefrågor, som fattas av de nämnder, vilkas beslut skola underställas förtroendenämnden, kunna icke direkt överklagas hos överståthållarämbetet. Däremot skola beslut i tjänstefrågor, som fattas av byggnadsnämnd, hälsovårdsnämnd och fattigvårdsnämnd, vilka beslut icke skola underställas förtroendenämnden, överklagas direkt hos överståthållarämbetet. Inom olika tjänstemannagrupper i Stockholm förekommer sålunda ett helt olika förfarande. Jag för min del kan icke finna, att denna anordning är riktig eller ändamålsenlig.

Utskottet har emellertid icke ansett sig kunna underlåta att i förbigående

peka på den reella innebörd, som ligger bakom denna anordning. Det är alldeles riktigt, såsom herr Hederstierna erinrade om, att denna sak egentligen icke vidkommer riksdagen. Men när Kungl. Maj:t anser riksdagens medverkan behöfelig för detta arrangemang, så kan man dock icke alldeles förbise, vad man avser att vinna genom den formella förändringen, vartill riksdagens medverkan erfordras. Och man kan, såsom utskottet anmärkt, icke heller förbise, att konsekvenserna av den anordning, som träffats angående Stockholm, kunna sträcka sig även till andra större städer.

Nu säger herr Hederstierna, att påståendet, att här skulle föreligga något intrång i den kommunala självstyrelserätten, vore alldeles obefogat, därför att kommunen själv här begärt statens medverkan. Ja, det har Stockholms kommun verkligen gjort. Men även om man ser saken ur Stockholms synpunkt, så finner man vid granskningen av handlingarna i ärendet, att det är en nödfallsutväg, som man till sist slagit in på, och att man här verkligen givit upp någon del av den kommunala självbestämmningsrätten, torde icke kunna med fog bestridas, även om uppgivandet sker med kommunens medverkan.

Herr von Koch sade visserligen, att man kunde förutse, att Kungl. Maj:t skulle vara opartisk och utse opartiska personer, men nu för tiden är ju Kungl. Maj:t alltid tämligen starkt politiskt färgad. Man kan icke förbise möjligheten, att de två av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna komma att representera samma politiska åskådning som Kungl. Maj:t själv har. Vidare ha vi en ledamot av presidiet, som alltid företräder en viss politisk åskådning. Härav kan följden bli, att en viss politisk åskådning tämligen permanent får majoritet inom förtroendenämnden, som har att avgöra klagomål i tjänstefrågor för en avsevärd del av det kommunala tjänsteområdet.

Jag menar således, att det funnits ganska starka skäl för att i förbigående, såsom här skett, påpeka den sakliga innebörden av frågan. Att man, såsom herr Hederstierna här föreslagit, skulle utesluta en del av motiveringen kan jag för min del icke vara med om. Jag anser det vara fullständigt i sin ordning, att utskottet för riksdagens ledamöter giver en antydan om, vad utskottet för sin del funnit vara i sak betänkligt i nu ifrågavarande anordning även i den del, där riksdagens medverkan icke direkt påkallas. Utskottet har valt så försiktiga ordalag, att man icke på något sätt därigenom binder Kungl. Maj:t, såsom här av tvenne talare antytts.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan även be-
träffande motiveringen.

Herr Tengdahl: Herr talman! Den förste ärade talaren betecknade det som en brist i stadsfullmäktiges uppfattning, att vissa nämnders beslut fortfarande skulle vara undantagna från att kunna överklagas på det sätt, som här är ifrågasatt. Det är alldeles riktigt, och det hade måhända endast varit konsekvent, ifall stadsfullmäktige sett till att få även dessa nämnder medtagna. Men det förhöll sig så, att det fanns en del bestämmelser i vissa icke rent kommunala lagar, som verkade hindrande härvidlag, och detta ville man då inte ge sig in på. Emellertid vill jag, vad t. ex. byggnadsnämnden beträffar, påpeka, att den för det första inte har att göra med annat än det enskilda byggnadsväsendet och inte med det offentliga — fast detta kanske mera är en anmärkning i förbigående — och man har vidare av gammalt velat se till att i denna nämnd få inflytelser även från annat än rent kommunalt håll, ty där sitta sedan mer än sextio år medlemmar av magistraten. Nu kan man säga, att det bara är reminiscenser från den tiden, då huvudstaden var magistratsstyrd, men det är ju dock en anordning med medlemmar, som icke äro kommunala förtroendemän. Vad hälsovårdsnämnden beträffar, finnes det i hälsovårdsstadgan bestämmelser om, att personer, som stå utanför den vanliga med-

*Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.*

(Forts.)

Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.

(Forts.)

lemskretsen, skola deltaga i val av förste och andre stadsläkare, och däri lig-
ger ju en viss garanti för, att inte en alltför liten krets skall handlägga dessa
ärenden.

Herr Dahl anmärkte, att även Kungl. Maj:t är mer eller mindre politiskt
färgad. Ibland är regeringen socialdemokratisk, ibland högersinnad, ibland
liberal och ibland kanske något blandad. Men precis samma anmärkning fram-
kom just från ledande högerhåll i Stockholms stadsfullmäktige, då det var
fråga om, att stadsfullmäktige skulle utse dessa personer — ett tillvägagångs-
sätt, som fortfarande står öppet, ifall denna proposition blir avslagen. Det
sades oupphörligt under den förberedande diskussionen om denna sak, att det
inte ginge an att låta stadsfullmäktige utse denna klagonämnd, därför att de
olika partiåskådningarna stå så strikt emot varandra. Om jag inte hörde orik-
tigt, talade herr Dahl om att det i presidiet funnes en person, som vore spe-
ciellt politiskt betonad. Ja, det är mycket värre, herr Dahl! Alla tre med-
lemmarna av presidiet tillhöra vissa politiska partier, men detta har ej ansetts
utgöra ett hinder för att pålägga dessa på grund av sina befattningar redan
föret ganska tungt belastade personer uppdraget att sitta i denna förtroende-
nämnd, såväl herr liberalen som herr socialdemokraten och herr högermannen.
Detta har man alltså icke ansett vara något hinder. Man har väl tyckt, att
det kunde vara gott nog åt dessa människor, som hade så mycket obehag förut,
att få detta obehag också.

Med avseende på herr Hederstiernas anförande vill jag säga, att här natur-
ligtvis i grund och botten med hänsyn till behandlingen av dessa frågor all-
deles säkert finnes rätt många nyanser i uppfattningen oss emellan, men med
avseende på det slut, vartill herr Hederstierna kommer — angående det stycke,
som han ville utesluta — måste jag helt och fullt instämma med honom. Jag
håller naturligtvis på den kommunala självstyrelsen, det behöver ingen män-
niska betvivla, men å andra sidan kan jag inte vara blind för, att Stockholm
endast är en del av det hela, över vilket Kungl. Maj:t står i sista hand. Där-
för kan jag, som sagt, inte gå med på utskottets absoluta avståndstagande
från, att Kungl. Maj:t under några som helst omständigheter skulle kunna ha
med kommunala tjänstetillsättningar att göra. En annan sak är, om man fin-
ner det önskvärt, att Kungl. Maj:t får så litet som möjligt att skaffa med dessa
ärenden.

Vad jag sagt med avseende på denna principalsak överensstämmer fullkomligt
med vad jag tidigare utvecklat vid ärendets prövning i Stockholms stadsfull-
mäktige, varvid min uppfattning från visst håll stämplades såsom i hög grad
odemokratiskt. Enligt min mening är det dock ett åskådningssätt, som full-
komligt sammanfaller med den gamla vanliga matematiska regeln, att det hela
ändå står över delarna, och Stockholm är ju bara en del av riket, låt vara en
mycket viktig del. Men om jag i princip står på samma ståndpunkt som herr
Hederstierna med avseende på detta lilla stycke i motiveringen, så har jag na-
turligtvis därmed inte sagt, att saken ej kan ordnas på annat sätt. Det har i
Stockholms stadsfullmäktige förelegat en massa förslag om, huru man skulle
kunna ordna det annorlunda och det är klart, att om propositionen faller, så
kommer man ögonblickligen att upptaga frågan om, huru man skall ordna sa-
ken på annat sätt. Med avseende på dessa andra sätt skall jag be att här få an-
märka, att det sätt, som jag i stadsfullmäktige gått med på — om man bortser
från förslaget, att stadsfullmäktige själva skulle tillsätta nämnden i dess helhet,
varom man ju hade så svårt att bli enig — har jag funnit vara det bästa av
samtliga hittills föreslagna. Man har velat slå sig till ro med den besvärsväg,
som anses förefinnas, den vanliga administrativa vägen. Detta har jag
ansett icke vara riktigt, det är sämre än att gå till Kungl. Maj:t och be om
medlemmar i en förtroendenämnd. Vidare har man varit inne på den tanken,

att magistraten skulle inom eller utom sig utse dessa personer, som helst borde ha domarekompetens. Detta betraktelsesätt är enligt min mening oriktigt. Det är oriktigt att uppmana en magistrat att åtaga sig denna befogenhet i en stad, som saknar magistratsstyrelse. Dessutom är det oriktigt att kräva, att det skulle vara personer med domarekompetens. Här är det inte fråga om sådana saker, som man avgör med domarekompetens, utan här är fråga om vanligt sunt förnuft och att kunna sätta sig över alla bihänsyn, det vill säga, mina herrar, att kunna iakttaga en sund hänsynslöshet, och denna sunda hänsynslöshet tror jag visst inte är särskilt mera starkt tillfinnandes hos domarekåren än hos vilka andra hederliga människor som helst.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, alltså även i den del, från vilken konstitutionsutskottet tagit avstånd.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Ja, en sund hänsynslöshet kan nog vara mycket bra, men det är bara den faran, att det kan hända, att det sunda faller bort och hänsynslösheten står kvar, och det är kanske icke fullt lika bra.

Jag måste med avseende på det yttrande, som den förste ärade talaren hade, säga det, att de anmärkningar, som den ärade talaren på stockholmsbänken framställde, nog kunna vara i viss mån berättigade, men som han nog mer än andra känner, är ett utskottsbetänkande ofta resultatet av en kompromiss, och då kan det hända, att man i detta icke fått fram precis allt vad man velat, utan att det tvärtom blir åtskilligt sagt på ett sätt, som kanske kan vara en smula tvetydigt. Jag har icke deltagit i själva justeringsarbetet, men jag har dock icke kunnat, när jag fick se det, låta det stå oförändrat, utan måst göra en liten reservation, ehuru jag även skulle velat ändra formuleringen, speciellt i det stycke, som den ärade talaren ville stryka.

Jag skall be att få med några få ord belysa frågan som jag ser den, då jag i alla fall anser, att utskottets uttalande sådant det står kan försvaras. Jag är fullkomligt ense med den ärade talaren därom, att det icke bör föreligga något hinder för överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:t att i en tvist utse skiljenämnd eller, som han sade, icke tveka, att i ett fall, där man begär, att vederbörande — Kungl. Maj:t eller överståthållarämbetet eller en myndighet — skall utse opartiska personer, också göra detta, och det tror jag icke heller utskottet har velat uttala sig emot. Men saken ställer sig litet annorlunda, för det första om den nämnd, som sålunda tillsättes, blir konstant, alldeles oberoende av varje tids olika styrelse- eller stadsfullmäktigemajoritet, som då representerar staden och som i det givna fallet kanske rakt icke vill ha denna tvist avgjord på det sätt den fastställda författningen stadgar. Då gäller författningen även emot denna majoritet, och det synes mig icke vara ett förfarande fullt analogt med det som den ärade talaren berörde.

Men därtill kommer ett andra moment. Då man som jag anser, att besvärshänsyn i kommunala tjänstetillsättningsfrågor överhuvud är ett oting och att den bör vara utesluten, så skulle, om Kungl. Maj:t icke allenast godkände en stadga angående tillsättandet av en sådan här förtroendenämnd utan tillika medverkade att utse personer i densamma, Kungl. Maj:t giva direkt godkännande åt en enligt min uppfattning felaktig princip, nämligen erkännandet av besvärshänsyn i kommunala tillsättningsfrågor. Konstitutionsutskottet har sagt: »Att överlåta realprövningen i kommunala tjänstefrågor åt en nämnd, som till avsevärd del skulle bestå av medlemmar utsedda av Kungl. Maj:t, synes icke stå i god överensstämmelse med den ledande självstyrelseprincipen inom den svenska kommunalförvaltningen.» Därmed menas naturligtvis, att just detta att genom en författning överlåta realprövningen i kommunala tjänstefrågor åt en nämnd, som till avsevärd del skulle bestå av medlemmar, utsedda av Kungl. Maj:t, icke

Ang. en ny besvärshänsyn för Stockholms stads tjänstemän.

(Forts.)

*Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.*

(Forts.)

enligt utskottets mening synes stå i god överensstämmelse med den ledande självstyrelseprincipen.

Jag anser, att om man läser detta mot bakgrunden av vad jag sagt, så är det riktigt. Här kommer Kungl. Maj:t att tillsätta två personer. Efter allt som är upplyst, blir det dessa två, som skola vara de objektivt bedömande och givetvis komma de att ha ett mycket betydande inflytande på avgörandet i de kommunala besvärsmål rörande tjänstetillsättningar, som kunna komma dit. Då man nu överhuvud taget icke vill låta en realprövning i kommunala beslut gå till Kungl. Maj:t eller Konungens befallningshavande, så synes det mig icke vara riktigt att på denna omväg föra in en av Kungl. Maj:t, överståthållarämbetet eller annan myndighet tillsatt nämnd med stöd av en författning, som man från statens synpunkt måste anse oriktig.

Detta gör, att jag för min del, herr greve och talman, med yrkande om bifall till vad utskottet hemställt även i fråga om motiveringen, måste hemställa, att kammaren ville låta vid utskottets motivering bero och godkänna utskottets kläm samt således icke bifalla det förslag, som framställts rörande ändring av motiveringen.

Herr Hederstierna: Ja, herr Reuterskiölds försvar för regeringen var ju skäligen lamt, och man tycks på olika håll hysa en helt annan uppfattning i denna sak än den, som den ärade talaren här gav uttryck åt.

Vad herr Dahl beträffar, ville han påstå, att det vore åtskilliga beslut av hälsovårdsnämnden, byggnadsnämnden och andra nämnder, som skulle kunna gå direkt till överståthållarämbetet och således icke till förtroendenämnden. Ja, det beror väl på vad som står i de särskilda stadgandena. I ett sådant fall som när det gäller tillsättandet av stadsläkare skola besvär gå till överståthållarämbetet, men i regel är det naturligtvis meningen, att alla besvär rörande tillsättning av tjänstemän och underordnade, som utses av hälsovårdsnämnden och byggnadsnämnden, skola gå till förtroendenämnden. Lagen har icke bestämt något förbud i sådana fall. Jag tror för övrigt icke alls, att det skall möta några svårigheter i realiteten.

För övrigt vill jag säga, då herr Dahl insinuerade, att alla dessa av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöter skulle följa någon viss politik, att jag är glad över att kunna taga bestämt avstånd från ett dylikt uttalande, ty jag har vid realprövning av sådana här tjänstemannatillsättningar aldrig märkt, att man tagit hänsyn till folks personliga åsikter, utan vederbörande ha, oberoende av politisk uppfattning, sett reellt på saken, och det hoppas jag man skall komma att göra även i fortsättningen.

Herr Lindhagen: Jag finner det alldeles i sin ordning, att Kungl. Maj:t framlagt denna proposition för riksdagen, då det gjorts en framställning av rikets största kommun i detta viktiga ärende och då det är svårt för Kungl. Maj:t att bedöma och på eget ansvar avgöra föreliggande, till den kommunala självstyrelsen hörande fråga. Det tillkommer nämligen rätteligen riksdagen att bedöma den saken.

Då vi nu emellertid äro inne på frågan, om genom detta förslags antagande den kommunala självstyrelseprincipen kan på något sätt äventyras, vill jag meddela, att jag för min del i stadsfullmäktige vid bägge de tillfällen, då frågan varit uppe där, har framhållit, att det icke kan vara riktigt, att man nu börjar slå in på den vägen att ställa sig under Kungl. Maj:ts förmynderskap både i likt och olik och således icke heller i detta fall. Det kan icke heller från statens sida vara önskvärt, att staten skall släppa till apparater för att anordna besvärinstanser för kommunala ärenden av ifrågavarande beskaffenhet. Vid det sista tillfälle, då frågan kom tillbaka till stadsfullmäktige, fick

man till stånd en kompromiss i stadskollegiet, och stadsfullmäktige beslöto i anslutning därtill att förorda den nu för riksdagen framlagda ordningen. Jag yrkade då, att om detta förslag bifölles, borde i alla fall stadsfullmäktige själva få välja ett par ledamöter, och icke alla de tre ordförandena vara självskrivna.

*Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.*

(Forts.)

Nu befinnes, att konstitutionsutskottet just fyllt den plikt, som tillkommer riksdagen, att värna om den kommunala självstyrelsen och slå vakt om grundsatser. Detta har utskottet enligt min mening gjort i förträffliga ordalag, mot vilka ingenting kan anmärkas.

Herr von Koch sade visserligen, att det icke är lämpligt, att riksdagen gör ett uttalande och att det skulle göra saken besvärlig för Kungl. Maj:t, som borde vara obunden. Jag frågar: vad skall en sådan självuppgivelse slutligen leda till, om det s. k. administrativa godtycket skall knä sättas, till skillnad mot vad som skedde i den gamla tiden från riksdagens sida? Och att utskottet här talat om konsekvenserna, är väl också särdeles riktigt. Ty säger man a i detta fall, får man väl också lätteligen säga b; sedan är gärdet uppgivet. Det går icke an att säga, att det här bara gäller Stockholms kommun. Här gäller det en allmän princip, och utskottet skulle ha yttrat sig synnerligen ovist, om det inskränkt sig till att bara tala om Stockholms kommun.

På samma gång jag sålunda håller före, att regeringen gjort rätt i att underställa denna delikata fråga just riksdagen, som är rätt forum, måste jag i överensstämmelse med min uppfattning, som jag givit uttryck åt i Stockholms stadsfullmäktige och under min föregående riksdagsbana, yrka bifall till utskottets förslag såväl beträffande klämman som motiveringen.

Att, såsom herr Hederstierna, för att locka första kammaren i en fälla, föreslå, att man skall bifalla utskottets kläm men taga bort motiveringen för densamma — vad är det för slags beslut? Då skall man väl också ha mod att yrka borttagandet av klämman, men att låta den stå kvar utan motivering — det är första gången jag hör talas om en sådan kompromiss.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets välbetänkta förslag.

Herr **Tengdahl**: Jag ber om ursäkt, herr förste vice talman, för att jag i mitt första anförande glömde herr Reuterskiöld. Jag ville bara säga det, att herr Reuterskiölds lilla reservation möjligen står i överensstämmelse med de finaste distinktioner, som låta höra sig från en professorsstol i Uppsala rörande dessa saker — och formellt är den kanske fullkomligt riktig —, men nog överensstämmer det rasande litet med det verkliga livet, detta att överhuvud taget vilja draga upp en skillnad mellan kommun och stat med avseende på begreppet offentlighet. Jag skall be att få säga herr Reuterskiöld, att jag sedan många år tillbaka praktiserat ett sätt att uttrycka mig, då jag talar om offentlighet, vilket nog icke överensstämmer med de subtilaste uppsalasympunkterna. Jag brukar nämligen använda uttrycken statsoffentlig och stads- eller kommunaloffentlig med starkt betonande av offentligheten i samtliga fall. Jag tror, att jag därvidlag står bättre i överensstämmelse med det levande livet än herr Reuterskiöld gör. Herr Reuterskiölds uppfattning är i hög grad idyllisk. Det är möjligt, att den passar i Uppsala, men för de större förhållandena i Stockholm passar den i alla händelser icke. Herr Reuterskiölds resonemang bottnar til syvende og sidst i att kommunerna överhuvud icke ha behov av lika dugliga tjänstemän som staten. Jag kan ej tolka det på annat sätt än att herr Reuterskiöld förnekar allt behov av någon klagorätt, i alla händelser utöver den rent formella. Men kanske då herr Reuterskiöld kan upplysa mig om vari skillnaden ligger, och vad det är som gör, att kommunerna överhuvud ej skulle behöva lägga ned lika stor omsorg på sitt utnämningssväsen — märk väl, herr

Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.

(Forts.)

Reuterskiöld, jag säger med avsikt ej beföringsväsen — som staten gör med avseende på sitt, vilket sistnämnda i alla fall förete så många besynnerligheter. Här framsläppas ju otvivelaktigt på mycket viktiga poster inom statsförvaltningen ganska underhaltiga personer till ordinarie sysslor, från vilka de endast med största svårighet kunna skiljas, ehuru de på sin höjd möjligen bort tillåtas provtjänstgöra. Förhållandena inom kommunerna äro i det hänseendet ännu sämre än inom statsverket.

Jag kunde icke heller riktigt fatta herr Reuterskiölds resonemang om att dessa två, av Kungl. Maj:t eventuellt utsedda personer skulle vara de enda, som representerade objektiviteten. Mitt hopp, då jag gått med på denna anordning, har varit, att de skulle vara objektiva allesammans, men de tre ordförandena, som skulle vara nog olyckliga att behöva sitta med i nämnden, skulle naturligtvis se förhållandena objektivt inifrån och de av Kungl. Maj:t utsedda skulle se dem objektivt utifrån. Jag vill visst ej sticka under stol med att då jag bland flera tänkbara lösningar gått med på att Kungl. Maj:t skulle utse två personer, har det verkligen föresvävat mig, att Kungl. Maj:t skulle utse personer, som representerade det enskilda affärslivets synpunkter, i den mån det verkligen kan vara lämpligt för en stad som Stockholm, att dessa synpunkter få gnugga sig mot de kommunalbyråkratiska synpunkterna och erfarenheterna.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande med mycket bestämt avståndstagande från herr Reuterskiölds idylliska syn på saken.

Herr **Dahl**: Då den siste ärade talaren så starkt poängterade lämpligheten av denna efterprövning ur rent sakliga synpunkter, skulle jag dock vilja framhålla tvivelaktigheten av att denna nämnd, som skulle bestå bl. a. av två personer, vilka väl finge antagas stå ganska främmande, åtminstone omedelbart, för Stockholms kommunalförvaltning, skulle äga bättre kännedom om kvalifikationerna hos de särskilda tjänstsökande än den första nämnden, som haft tillfälle att ägna deras arbete och tjänstgöring en omedelbar granskning. Det blir nog, såsom det med skärpa framhållits i kritiken inom Stockholms stadsfullmäktige och särskilt från ett borgarråd, så att det hela inskränkes till en ren prövning av pappersmeriter, således en mycket sämre anordning än den nuvarande.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av herr Hederstiernas anförande. Jag erinrade nyss, att det skulle bli ett ojämnt förfarande beträffande de särskilda tjänsterna i Stockholm. Tillsättningen av tjänstemännen hos sådana nämnder, vilkas beslut äro ifrågasatta att underställas förtroendenämnden, skulle alltså underställas denna nämnd, men andra nämnders tjänstetillsättningar, t. ex. hälsovårdsnämndens och byggnadsnämndens, skulle icke bli underställda förtroendenämnden utan gå till direkt prövning av överståthållarämbetet. Mot detta anmärkte herr Hederstierna, att hälsovårdsnämndens och byggnadsnämndens tjänstetillsättningar naturligtvis också skulle kunna hänskjutas under förtroendenämndens prövning. Detta uttalande måste bero på ett förbiseende av den ärade talaren, åtminstone så som anordningen för närvarande är avsedd att genomföras enligt den här såsom bilaga till propositionen fogade stadgan. Där säges nämligen uttryckligen:

»Här meddelade föreskrifter skola icke äga tillämpning i avseende å beslut, emot vilket enligt bestämmelser i annan allmän författning än förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm besvär må i särskild ordning föras, ej heller i fråga om stadskollegiets beslut rörande befattningar under kollegiet.»

Det torde således vara uppenbart, att beträffande hälsovårdsnämndens, fattigvårdsnämndens och byggnadsnämndens beslut i tjänstetillsättningsfrågor skall underställning till förtroendenämnden icke kunna äga rum. Detta vits-

ordades också av herr Tengdahl, såvida jag icke missuppfattade honom, och således kommer den motsättning, jag anmärkte på, verkligen att vara för handen.

*Ang. en ny
besvärinstans
för Stockholms
stads tjänste-
män.*

(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att beträffande utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan yrkats dels bifall till samma hemställan, dels ock bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 143 gjorda framställning oförändrad, ävensom att i fråga om utskottets motivering framställdes vissa yrkanden, till vilka herr andre vice talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Sedermera gjordes propositioner enligt de båda förstnämnda yrkandena; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

I avseende å motiveringen, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas, dels ock, av herr *Hederstierna*, att motiveringen skulle godkännas med den ändring, att det stycke, som å sid. 5 i det tryckta utlåtandet började med orden »Ehuru det ifrågasatta underställningsförfarandet» och slutade med »större städers vidkommande» utelämnades.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner, först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till herr *Hederstiernas* yrkande; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets motivering, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hederstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner motiveringen i konstitutionsutskottets utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motiveringen med den av herr *Hederstierna* under överläggningen föreslagna ändringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 227, med förslag till lag angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspensioner å allmänna indragningsstaten åt regementsveterinären H. A. Bengtsons änka och minderåriga barn;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgirorörelse.

I en till riksdagen avlåten, den 20 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 185, som hänvisats till bankoutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 11 juli 1924 (nr 378) angående postgirorörelse.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopande grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 185 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herrar *Lindley, Dalberg, Borggren, Lovén, Berge, Bondeson* och *Höglund*, vilka av angivna orsaker hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 185 måtte av riksdagen bifallas.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman, mina herrar! Då bankoutskottet har avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, anser jag mig böra något beröra de skäl, som synas ha varit bestämmande för utskottet, då det intagit denna ståndpunkt.

Vid förra årets riksdag antogs, som herrarna känna till, en förordning om postgirorörelse. Denna förordning trädde i kraft den 1 januari innevarande år, och samtidigt startades också postgirorörelsen inom postverket. I förordningen stadgas bl. a. vissa avgifter, som postverket äger rätt att uppbära. För varje inbetalning på girokonto föreskrives en avgift av 10 öre för belopp av högst 50 kronor och för varje inbetalning av belopp utöver 50 kronor en avgift av 20 öre. För varje utbetalning från postgirokonto föreskrives en grundavgift av 5 öre och därutöver en tilläggsavgift av 2 öre för varje påbörjat hundratal kronor, som utbetalas från kontot.

Till reservationen vid detta utlåtande är fogad en tabell, som jag ber herrarna vara vänliga att taga del av. Av denna tabell framgår det, hur dessa avgifter verka vid uttagning av olika belopp från postgirokonton. Vidare framgår det, huru avgifterna här i Sverige ställa sig i förhållande till motsvarande avgifter i utlandet. Vi finna här, att t. ex. för ett uttag på 5,000 kronor får man i Sverige betala 1 krona 5 öre, under det att i Schweiz man får betala 30 öre. Vidare om man går upp till 100,000 kronor, få man här hemma betala 21 kronor för att taga ut detta belopp och i Schweiz 5 kronor 5 öre.

Härav framgår, att utbetalningsavgiften i Sverige redan vid 5,000 kronor är tredubbelt så hög som i Schweiz, och för 100,000 kronor är avgiften fyra

gångar högre i Sverige än i Schweiz. Ungefär detsamma är förhållandet, då man gör en jämförelse med Danmark.

Det är särskilt dessa avgifter, som det framförts klagomål över. Det har anmärkts, att det måhända är endast en liten del av kontoinnehavarna, som finna dessa avgifter olämpliga för sig, och man har bl. a. framhållit, att det är kooperativa förbundet, som det här närmast gäller. Ja, det är riktigt, att kooperativa förbundet har gjort framställning till Kungl. Maj:t rörande borttagandet av dessa avgifter, framför allt då i vad det avser avgifter för utbetalning från kontoinnehavarens konto till kontoinnehavaren själv. Men redan tidigt hade till postgirokotot inkommit anmärkningar rörande denna avgift, som sedan kooperativa förbundet fört vidare fram till Kungl. Maj:t.

Jag skall be att få citera några utdrag ur brev, som ha kommit postgirokotoret tillhanda, av vilka utdrag torde framgå, att det är ett önskemål, som omfattas av olika institutioner, att dessa avgifter måtte slopas.

Så skriver t. ex. ett av våra större försäkringsbolag: »Om vi skulle vilja göra en anmärkning, vore det, att då kontant in- eller utbetalning verkställes av eller till kontoinnehavaren själv, detta kunde ske utan avgift. Denna utgör nu en extra avgift eller omsättningsprovision, som i Sverige icke är bruklig, och som i synnerhet på grund av utbetalningsavgiften kan vid allmänt anlåtande av postgirot för inkasso uppgå till avsevärt belopp.»

Ett av våra större fackförbund skriver bl. a.: »Till sist vilja vi uttala önskvärdheten utav att girorörelsen, om möjligt, kan ordnas så, att utbetalningar till kontoinnehavare kan ske utan avgift, ty därigenom skulle med all sannolikhet rörelsen ganska snart få en betydligt större omfattning.»

Stockholms läns landsting skriver: »För Stockholms läns landstings expeditioners räkning öppnades ett postgirokonto i januari månad detta år. Hittills har kontot kunnat användas endast vid försändelse av mindre belopp.

Anledningen härtill är att för de större beloppen försändelse förmedelst postväxel ställer sig billigare, såvida ej mottagaren har postgirokonto och beloppet sålunda kan gireras.» — Jag erinrar i detta sammanhang, att gireringen är avgiftsfri. — Vidare fortsätter landstinget: »Med hänsyn härtill utsände expeditionen i januari månad till fattigvårdsstyrelserna och kommunalnämnderna i länets 120 kommuner en uppmaning att ansluta sig till postgirorörelsen. Resultatet blev negativt. Endast i ett fall följdes uppmaningen, under det att ett flertal kommuner förklarade, att de icke ämnade begagna sig av postgiro. Skälet härför var överallt detsamma, nämligen att gottskrivna belopp ej kunna uttagas utan kostnader, vilka kommunerna ej vilja påtaga sig.»

Ja, detta var skriftliga klagomål över denna avgift. Dessutom har till postgirokotoret, som jag nyss nämnde, gjorts en hel del muntliga anmärkningar beträffande dessa avgifter, från större firmor, affärsföretag, banker m. fl.

Nu torde herrarna ha observerat, att den av kooperativa förbundet gjorda framställningen till Kungl. Maj:t har tillstyrkts av generalpoststyrelsen och vidare av postsparbanksfullmäktige, direktör Eriksson, bankofullmäktigen Norberg och häradshövding Kinander, vilka samtliga deltagit i generalpoststyrelsens beslut. En av styrelsens ledamöter, nämligen byråchefen Lager, har anmält avvikande mening och ansett, att man nu icke borde gå in för att borttaga dessa avgifter, utan menat, att man borde dröja exempelvis till början av nästa år och då företaga en grundligare utredning, en utredning, säger han, som nu ej kunnat åstadkommas.

Någon tid efter det propositionen framlades för riksdagen, kom också generalpostdirektören med en promemoria. Han hade nämligen icke haft tillfälle att deltaga i generalpoststyrelsens nyss omnämnda beslut. I denna promemoria förklarade sig generaldirektören instämma med byråchefen Lager och

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

han framhöll tillika, att han befarade, att om dessa avgifter toges bort, detta skulle komma att medföra inkomstminskning för postverket. Så vitt man kan döma av det föreliggande utskottsutlåtandet, synes det vara dessa uttalande farhågor dels från byråchefen Lager och dels från generalpostdirektören, som ha varit vägledande för utskottet och för det slut, vartill utskottet kommit. Utskottet synes däremot icke alls hava fäst något vidare avseende vid generalpoststyrelsens tillstyrkan av framställningen.

Det kan ju helt naturligt råda någon tvekan om huruvida man nu skall gå in för en ändring av denna avgift eller om man skall låta det anstå därmed till längre fram. Det tycks emellertid, som om man på alla håll har en känsla av att denna avgift icke i längden kan bibehållas, då den förefaller att vara oriktig. Jag minns att här gäller det en ny rörelsegren inom postverket, en rörelse om vilken man före starten icke hade eller kunde ha några som helst erfarenheter.

Nu har man emellertid anmärkt, att erfarenheten har varit så kort, att den icke är så mycket att bygga på. För min del kan jag emellertid icke finna, att de skäl, som utskottet anfört, böra vara avgörande för ett avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Då jag har tillstyrkt Kungl. Maj:t att framlägga detta förslag till riksdagen, så har jag gjort det därför — jag hade nämligen byråchefen Lagers uttalande redan då propositionen gjordes upp — att jag, då jag vägt skälen för och emot, för min del kommit till den övertygelsen, att skälen för en ändring i här ifrågakvarande avseende äro övertvägande. Jag nämnde, att man har ansett, att tiden var för kort, att man borde hava längre tids erfarenhet för att grunda en utredning på. Emellertid framgår det dock enligt den utredning, som verkställdes av vederbörande inom postgirokontoret, att en ändring eller en jämkning av bestämmelserna, sådan som här är föreslagen, kan vidtagas, utan att man därmed riskerar postgirorelsens ekonomi. Jag förutsätter, att herrarna ha studerat utlåtandet, däri, liksom i propositionen, utredningen är intagen, och jag skall därför icke upptaga tiden med att gå igenom vad som där anföres. Jag skall nöja mig med att citera de sista styckena i generalpoststyrelsens tillstyrkande yttrande, och dessa stycken lyda, som följer: »Då utbetalningsavgifterna äro den mindre delen av postgirorelsens inkomster av avgifter (de hava förut beräknats komma att för första året uppgå till omkring 100,000 kronor), skulle införandet av avgiftsfrihet för utbetalningar till kontoinnehavare undandraga postgirorelsen ett relativt obetydligt belopp, första året 40- å 50,000 kronor.

I likhet med vad postcheckkommittén på sin tid anfört, finner generalpoststyrelsen det vara önskvärdt, att avgifterna i postgirorelsen hållas så låga som det med hänsyn till rörelsens bärighet är möjligt. Och då styrelsen håller före, att en befrielse från erläggande av avgifter vid utbetalning till kontoinnehavare av belopp från dennes eget konto kan medgivas med hänsyn till postgirorelsens ekonomiska resultat och måste genomföras, därest postgirorelsen skall på avsett sätt utvecklas, anser sig generalpoststyrelsen böra tillstyrka, att sådan avgiftsfrihet genomföres.»

Ja, jag måste ju säga det, då generalpoststyrelsen har prövat denna sak och till grund för sin prövning haft en utredning ifrån vederbörande, som under den tid postgirorelsen verkat dock ha stått i direkt verksamhet inom rörelsen, att man väl torde få tillmäta dessa uttalanden större betydelse, än då till exempel byråchefen Lager anser, ehuru han icke direkt avstyrker förslaget, att man kan vänta litet, och då sedan generalpostdirektören slutligen kommer och uttalar sina betänkligheter häremot.

För postgirorelsens ekonomi torde det vara tämligen uppenbart, att det icke är avgifterna utan att det är ränteinkomsterna, som äro de väsentliga och att

avgifterna äro de mindre väsentliga rörande ekonomien. Man torde också med ganska stor säkerhet kunna göra gällande att, i samma mån som postgirorelsen vinner i omfattning, i samma mån kommer också det kapital, som står inne i rörelsen och som sålunda kan sättas in i bankerna eller på annat sätt placeras för att bliva räntebärande, att bliva större och därmed givetvis ränteinkomsterna också att bliva större.

Jag kanske bör meddela några siffror ur den senaste månadsrapporten, nämligen den för april månad, som stärker den uppfattningen jag nyss gav uttryck åt, nämligen att ju större omfattning denna rörelse får, desto större bli utsikterna till ränteinkomst. Man finner av denna rapport, att antalet postgirokonton utgjorde vid april månads början 3,007 och vid månadens slut 3,306. Antalet har alltså ökat med 299 konton under april månad. Kontoinnehavarnas tillgodohavande utgjorde vid månadens början 4,243,604:09 kronor. Vidare har det skett 166,416 insättningar till ett sammanlagt belopp av 22,794,671:76 kronor och 21,035 uttagningar till ett sammanlagt belopp av 19,444,812:66 kronor. Det insatta beloppet översteg det uttagna med 3,349,859:10 kronor. Kontoinnehavarnas tillgodohavande utgjorde alltså vid månadens slut 7,593,463:19 kronor. Härav finna vi, att kontoinnehavarnas tillgodohavande vid månadens början utgjorde något över 4.200,000 kronor men vid månadens slut något över 7.500,000 kronor.

Nu har man också velat göra gällande, att om man tager bort utbetalningsavgiften, så komma kontoinnehavarna att tidigare taga ut de överskottsbelopp, som de hava på sina konton, men att, om vi behålla avgiften, beloppen komma att stå kvar längre. Jag tror för min del icke, att avgiften inverkar i detta avseende, ty om kontoinnehavaren får ett större belopp, som han anser, att han icke behöver för girering till andra konton eller för utbetalningar, så tager han naturligtvis i regel ut det och placerar det så, att han får bättre ränta än den på 1,8 procent, som postverket betalar för å girokonto inestående medel. Det torde nog vara på det sättet, att åtskilliga belopp alltid stå inne längre eller kortare tid, och under alla förhållanden komma beloppen, som inbetalas, att inestå åtminstone några dagar på grund av att expeditionen icke hinner ske på kortare tid. Jag har en uppgift här om hur detta går till, och av den kan man få en klarhet om att medlen under alla förhållanden måste stå inne några dagar. Man får nämligen beakta, att utbetalningen i vanliga fall icke kan ske förrän, för det första, och här komma vi nu till själva proceduren, kontoinnehavaren från postgirokontoret i Stockholm erhållit besked (kontoutdrag) om att medel finnas insatta å hans konto; för det andra, kontoinnehavaren till girokontoret insänt ett s. k. utbetalningskort och, för det tredje, detta hunnit av postgirokontoret behandlas samt, för det fjärde, kortet blivit till betalningsmottagaren genom postverket överlämnat. Då först har betalningsmottagaren möjlighet att genom utbetalningskortets företeende å postanstalt lyfta pengarna. Det är just denna relativt stora tidsutdräkt för utbetalningen genom postgirorelsen, som utgör en garanti för att pengarna icke kunna tagas ut omedelbart som de komma in. Jag behöver icke nämna för herrarna här vad detta betyder i ränteinkomster, särskilt beträffande stora belopp, och att då varje dag icke betyder så litet. Räknar man t. ex. med en två, tre eller fyra miljoner kronor skola herrarna finna, att varje dags ränta ger en icke ringa inkomst, om dessa medel lämpligt placeras, vilket givetvis kan förutsättas. Alltså tror jag icke, att det skälet, nämligen att medlen omedelbart komma att uttagas, kan hava någon betydelse, då man skall bedöma den här saken.

Jag kan vidare nämna, att man å postgirokontoret beräknar, att man vid årsskiftet 1925—1926 skall i postgirorelsen kunna hava inestående åtminstone omkring 15 milj. kronor. Om så blir fallet, är postgirorelsen redan genom kapitalets ränteavkastning oberoende av inkomst från andra avgifter. Av allt

*Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)*

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.

(Forts.)

att döma har rörelsen redan nu en sådan ställning, att en inkomstminskning av cirka 50,000 kronor, som det skulle bli fråga om därest detta förslag bifalles, icke spelar någon roll för rörelsens ekonomi.

Till sist skall jag även nämna några ord rörande en annan invändning, som man gjort och som även generalpostdirektören nu anfört, nämligen minskade inkomster å postanvisningsrörelsen, ehuru han tidigare underskrivit postecheckkommitténs utlåtande, varav bland annat framgår att kommittén ansett önskvärt att postanvisningsrörelsen minskades genom införande av postgirorörelsen, och det är även sannolikt, att postanvisningsrörelsen kommer att minska något. Under de första tre månaderna, som postgirorörelsen varit i verksamhet, visa emellertid de uppgifter jag fått från postverket, att åtminstone postanvisningsgarnas antal ingalunda minskats jämfört med antalet förlidet år. Det visar sig nämligen av dessa siffror, att under januari till mars månader i år antalet postanvisningar, om man gör jämförelse med samma tid förra året, överstiger det dåvarande antalet med i runt tal 100,000. Det torde väl icke tyda på att man skulle behöva befara någon väsentlig inkomstminskning i fråga om postanvisningsrörelsen och ej heller beträffande inkomsterna på assurerade försändelser, ehuru jag ej har några siffror rörande de sistnämnda.

Ja, herr talman, jag har kanske uppehållit tiden länge nog redan och skall därför sluta med att framhålla, att för den händelse riksdagen icke anser sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag, kan man riskera, att postgirorörelsen kommer att hämmas i sin utveckling såsom generalpoststyrelsen har antytt. Och det tror jag för min del icke är till någon fördel vare sig för staten, postverket eller allmänheten. Då man, så vitt det nu är möjligt att bedöma, emellertid på rätt så goda grunder kan antaga, att här någon risk icke föreligger att vidtaga denna jämkning och slopa dessa avgifter för uttag, som kontoinnehavaren gör ifrån eget konto, så vore det synnerligen önskvärt, att kammaren biföll den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Gustafsson, Karl:** Meningarna hava, såsom synes av utskottsutlåtandet, redan inom utskottet varit ganska delade i denna fråga, och man förstår så väl anledningarna därtill. Utskottsmajoriteten har ändå, fastän den icke kunnat bifalla Kungl. Maj:ts förslag, i det fallet ställt sig ganska välvillig till detsamma, därigenom att majoriteten sagt i slutet av motiveringen, att då man endast har ett par månaders erfarenhet att bygga på, anser utskottet, att det är alldeles för tidigt att nu vidtaga en ändring i den riktning den kungl. propositionen åsyftar. Herrarna torde kanske även, oavsett vad beslutet i kammaren blir, och om vi, som jag hoppas, få leva ännu några år, komma att ge mig rätt i det påståendet, att det väl är något ganska sällsynt, att riksdagen går att ändra ett förslag till förordning, som bifallits så nyligen som ifrågasvarande förslag. Det är ju icke mer än ett år sedan denna postgirorörelse kom till, och vi hunno icke komma längre än till slutet av februari månad i år, förrän vederbörande inom rörelsen voro på det klara med att det behöves en ändring. De herrar riksdagsmän, som förlidet år hyste betänkligheter emot inrättandet av denna rörelse inom vårt land, hava därmed fått en bekräftelse på att den kanske kom till litet för hastigt. Jag får verkligen säga, att det är ju gott och väl, att en del nya ämbetsverk inrättas, men det är ändå nödvändigare, då en sådan gren av ett ämbetsverk skall inrättas, att det finns någon fast bas, varpå en sådan rörelse kommer att vila. Det synes mig nästan, som om det gått något lättvindigt till, då vi förlidet år gingo in för denna rörelse, eller, rättare sagt, det synes mig, som om de beräkningar, som då framlades för riksdagen, icke hållit streck.

Man skulle ju kunna säga, att det är så lätt att ändra på detta och att man genom bifall till ett litet ändringsförslag kan få rörelsen att gå bra och ut-

vidgas. Den är ju i viss mån till gagn för svenska folket, men det är väl ändå meningen, att rörelsen även ekonomiskt sett skall bära sig, och att vi icke, genom att alltför fort kasta om, skola lägga en del bördor på andra grenar av postverket genom att slopa denna utbetalningsavgift. Det synes mig därför, som om utskottet genom den försiktiga ståndpunkt det intagit skulle stå på den säkra sidan, och att det nog vore bättre att först avvakta åtminstone ett års erfarenhet för att kunna se, om det med hänsyn till ekonomien är lämpligt att vidtaga en sådan ändring.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet sade i sitt anförande nyss, att det vägledande för utskottet i dess ställningstagande varit vad byråchefen Lager och generalpostdirektören uttalat. För min del får jag säga, att så icke varit förhållandet, utan jag tror, att vad som varit vägledande för såväl mig som de flesta av utskottets ledamöter har varit den enkla anledningen, att vi ansett, att det är alldeles nödvändigt, om en sådan förändring skall företagas, att det finns något att bygga denna förändring på, eller, som jag nyss nämnde, att det måste finnas någon tids erfarenhet och några ekonomiska siffror beträffande rörelsen, som visa, vad vi ha råd att företaga i förändringsväg och hur denna förändring bör läggas. Därtill ha naturligtvis kommit dessa båda herrars yttranden, men de hava emellertid icke varit vägledande för utskottet, utan det vägledande har varit utskottsmedlemmarnas om-döme i ekonomiska frågor och dessas behandling synnerligast i fråga om postverket.

Jag får därför såsom min mening och å utskottets vägnar säga, att jag anser, att kammaren gör klokt i att bida tiden för att se, om det är lämpligt att företaga denna förändring eller för att se, när den lämpligast kan företagas. Det är ju alldeles tydligt, att vi ännu icke hava några siffror att bygga på eller några säkra hållpunkter att taga fasta på, och därför ber jag, herr talman, att i avvaktan på dessa få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindley**: Herr talman! Jag kan icke neka till att jag, när jag först bläddrade igenom denna proposition, erfor samma känsla som den herr Gustafsson i Stensholm sade sig hava erfarit, nämligen att det var under en mycket kort tid som denna postgiorörelse varit i verksamhet och att det var underligt, att man så snart behövde verkställa en omläggning av denna rörelse. Då jag emellertid närmare studerat saken och försökt sätta mig in i de verkliga skälen för denna omläggning samt frågat andra personer, som kanske hade mera praktisk erfarenhet på det området än jag, kom jag snart nog på det klara med att en sådan omändring var av behovet påkallad. Jag vågar till och med, utan att jag tror jag gör mig skyldig till någon indiskretion, säga, att hela utskottet stod ungefär på samma linje, och att det var fråga om att klubbfästa ett beslut i överensstämmelse med den kungl. propositionen utan vidare, om icke denna inlaga från generalpostdirektör Juhlin hade kommit just då. Det var denna, som förorsakade tveksamhet inom utskottet. Man ansåg sig nämligen i denne person hava en auktoritet, som man måste sätta allra största förtroende till. Denna inlaga kom direkt till utskottet — finnes nu delvis intagen i utskottsutlåtandet — och varnas utskottet för den föreslagna åtgärden såsom varande högst betänklig. Generalpostdirektören säger, att borttagandet av uttagningsavgiften skulle kunna medföra, att en mycket stor del kontoinnehavare för varje dag uttoge å vederbörande konton influina medel och att därigenom den beräknade ränteinkomsten på de inestående medlen skulle förminska och följaktligen en förlust för postverket skulle uppstå. Går man emellertid att granska generalpostdirektör Juhlins påstående därutinnan, skall man finna, att det icke håller streck, ty dessa pengar kunna ju även nu uttagas från

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

kontona — åtminstone enligt vad somliga personer framhållit för mig — utan avgift, genom en enkel överföring, en girering. Jag är emellertid icke fullt på det klara med om detta verkligen låter sig göra, därför att, om man girerar över till en bank, så utkräver banken, som jag tror, den avgiften från den kund, som girerar över beloppet till banken. Alltså blir det i själva verket uttagaren, d. v. s. den som girerar över beloppet, som även där får betala en uttagningsavgift. Men nu är det en sak, som är av den allra största vikt för detta postgiro, nämligen att så många som möjligt hava ett konto, så att man utan att behöva taga ut pengar kan verkställa alla de utbetalningar, som äro nödvändiga, endast genom att överföra dem till dens konto, som man har några utbetalningar att göra till. Men det är ju givet, att dessa pengar måste uttagas av den, som skall ha dem eller som kanske behöver dem för annat ändamål, och skall han då betala för att taga ut sina egna pengar, är det givet, att han skall draga sig för den sortens betalningar, och han vill hellre ha det kontanta beloppet sig direkt tillsänt. Detta låter sig också göra för en mycket ringa kostnad, ty bankerna tillhandahålla ju checker, och man behöver då endast skaffa en sådan på en bank och skicka den till den person eller institution, till vilken man har en utbetalning att göra, och på detta sätt behöver man icke alls anlita giro. Detta blir ju till skada för postverket och girorörelsen.

När denna giroverksamhet började, knöts det nog mycket stora förhoppningar till densamma. Man trodde, att den skulle visa sig gagnelig på mångahanda sätt. Jag behöver icke ingå något närmare på detta. I postgirorörelsen fann man ett uppslag till att förhindra sådana stora förskingringar, som ägt rum, genom att man fick en bättre kontroll över de pengar, som inbetalades till olika institutioner. Denna bättre kontroll ansåg man vara något så värdefull, att det bedrevs en ganska stark agitation för anslutning till postgirorörelsen. synnerligast inom fackföreningsrörelsen och även andra institutioner, som ha samband med arbetarrörelsen. Dessutom är det nu en annan sak, som vi icke skola glömma beträffande postgirorörelsen, nämligen att man ju behöver ha så mycket mindre kontanta pengar i omlopp genom att på det sättet verkställa sina utbetalningar.

Nu anför emellertid generalpostdirektören, att inkomsterna på denna postgirorörelse genom borttagandet av ifrågakarande utbetalningsavgift skulle förminska möjligheten av att täcka administrationskostnaderna med avgifterna. Men detta har ju bestritts, nu senast från statsrådsbanken, och även den för postgirorörelsen närmast ansvarige, byråchefen Döss, bestrider detta och anser, att det även med ett slopande av dessa utbetalningsavgifter säkerligen till och med skulle bliva ett överskott på postgirorörelsen. Överskottet växer ju genom ränteinkomsterna, och ränteinkomsterna återigen stå i direkt samband med det antal girokontoinnehavare, som kan erhållas. Ju flera sådana det blir, dess större bli de summor, som komma till postgirot, och dess större bli också ränteinkomsterna. Dessa saker stå alltså i det mest intima samband med varandra, och skadar man denna strävan att framskapa så många kontoinnehavare som möjligt, är det ju givet, att man därigenom också bidrager till att förminska ränteinkomsterna.

Ett skäl, varför man nu kan vidtaga denna förändring beträffande utbetalningsavgifterna, är också, att de ursprungliga beräkningsgrunderna icke gälla i närvarande stund. Kostnaderna äro ju mindre, än man ursprungligen beräknade dem till. Man beräknade ju då, att det skulle bliva icke mindre än fyra postgirokontor, men i närvarande stund har man inskränkt sig till att hava bara ett enda. Det är givet, att när man kan verkställa en så betydande inskränkning i den administration, som man ursprungligen avsåg, bör man också kunna reducera de avgifter varigenom man skulle täcka kostnaderna för administrationen. Men därigenom bortfaller också det mest bärande skälet mot

denna reform. Detta var ju, att borttagandet av dessa avgifter skulle leda till ekonomiska svårigheter för postverket.

Jag förmodar, att icke utskottet liksom den föregående talaren vill bygga sin motivering för att avböja denna reform endast därpå, att missförhållandet icke varat tillräckligt länge. Den föregående talarens hela argumentering kretsade kring detta, att missförhållandet endast varit rådande i ett par månaders tid och att det därför icke bör avlägsnas. Man kan vinna herostratisk ryktbarhet för mycket mindre än det. Det är sannerligen ett mycket svagt skäl att anföra, att ett erkänt missförhållande icke skall ändras, förrän det räckt tillräckligt länge.

Jg hyser den uppfattningen, att man bör smida, medan järnet är varmt, och man bör alltså försöka utvidga och befästa postgironörelsen nu, medan det finnes ett levande intresse för densamma. Det är mycket farligt, om man nu icke skulle vidtaga någon åtgärd för att ändra vad som bevisligen är ett missförhållande, utan låter det vara, tills intresset för postgironörelsen svalnar. Svalnar intresset för postgironörelsen, är det ganska svårt att blåsa liv i rörelsen igen, d. v. s. framskapa någon entusiasm för anslutning till densamma. Det är av ofantlig betydelse att hålla intresset vid makt och att nu från första början, medan ett sådant levande intresse finnes, försöka utvidga postgironörelsen till att omfatta allt fler och fler. Men det är helt naturligt att om man bibehåller det systemet, att en kontoinnehavare skall betala för att få ut sina egna tillgodohavanden, så avkyler man alla, som varit intresserade för postgironörelsen. Jag behöver bara peka på t. ex. fackförbunden. Ätminstone vad det förbund jag tillhör beträffar, började vi med detsamma och skaffade oss girokonto, men om vi nu skicka pengar till våra avdelningar, erhålla dessa i realiteten mindre, än vi skickat dem. De skola betala en avgift för att utfå pengarna, och detta skall bokföras, eller också skola vi skicka mera till dem, för att de skola få det belopp, som de egentligen äro berättigade till. Det är givet, att allt detta framkallar en hel massa svårigheter och trassel.

Herr statsrådet har ju påvisat, att ifrågavarande avgifter i vårt land äro högre än motsvarande i utlandet, och då alla dessa skäl tala så starkt för ändring, kan jag icke se annat än att denna kammare borde ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Bondeson**: Herr talman, mina herrar! Jag har antecknat mig som reservant vid utskottets betänkande. På grund av bortresa har jag icke varit i tillfälle att granska reservationen, utan jag har per telefon meddelat sekretariatet, att det skulle anteckna mig som reservant, men in blanco. Jag kan visserligen i huvudsak instämma i reservationens motivering, men detta är icke fallet beträffande ett par punkter, och jag har därför velat till protokollet få antecknat, att jag icke i förväg granskat den reservation, som föreligger.

Jag delar fullständigt reservanternas uppfattning däri, att Kungl. Maj:ts proposition borde bifallas. Jag är också av den uppfattningen, att därest icke generaldirektör Juhlin's promemoria hade kommit in till utskottet, skulle säkerligen utskottet tillstyrkt propositionen. Granskar man denna promemoria och jämför den med vissa uttalanden, som generaldirektören undertecknat, när han satt i den kungl. kommitté, som hade hand om utredningen rörande postcheckrörelsen, så finner man på ett par punkter ganska stora olikheter. Kommittéerade säga sålunda på ett ställe: »Försändande av penningar i brev medför för såväl betalaren som betalningsmottagaren ett betydande arbete, risk och kostnader, varjämte detta betalningssätt — med hänsyn till önskvärdheten av att inbespara kontanta betalningsmedel — ur nationalekonomisk synpunkt är det minst fördelaktiga. Postanvisningsrörelsens betydelse skall i annat

*Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)*

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

sammanhang här nedan beröras.» Angående postanvisningar och postcheck heter det: »Med den utomordentligt kraftiga utvecklingen av postanvisningsrörelsen — vilken långt ifrån att visa tendenser till minskning i stället år för år företer en betydande ökning — blir det, enligt kommitterades mening, ofrånkomligen nödvändigt att för postverkets betalningsförmedling skapa nya och förbättrade anordningar med härför erforderliga särskilda organ. Såsom här ovan påvisats, avser postcheckrörelsen icke heller att införa en i egentlig mening ny rörelsegren, utan snarare en av förhållandena betingad förbättrad och förenklad form för den betalningsförmedling, som redan nu bedrivs av postverket.» Detta är, vad generaldirektören uttalat i postcheckkommittén. Jag tror, som sagt, att just den promemoria, som inkommit till utskottet, varit i avsevärd grad bestämmande för utskottets ställning till frågan.

I likhet med min gode vän, utskottets vice ordförande, var jag mycket betänksam, när postgirorörelsen i fjol infördes. Men ha vi nu infört denna rörelse i vårt land, böra vi väl också se till, att den utvecklas och kan utvecklas på sådant sätt, att den har framgång med sig. Har ett fel begåtts 1924, så bör det väl, i den mån så kan ske, rättas, så att rörelsen blir livskraftig och får utveckla sig på riktigt sätt. Av de upplysningar, som ha lämnats, framgår, att rörelsen hittills gått så pass fram, att det inestår omkring åtta miljoner kronor å konto, och den synes ju även lämna så stor inkomst, att den täcker omkostnaderna utan att man behöver utkräva dessa höga avgifter. I detta sammanhang bör det väl betonas, att det väl icke är meningen, att ett statens verk skall hava oskälig vinst på detta företag.

Efter granskning av de handlingar, som inkommit till utskottet, och då jag funnit, att de ämbetsverk, som under ansvar avgivit sina yttranden över förslaget, till alla delar tillstyrkt denna förändring och Kungl. Maj:t efter prövning härav framlagt denna proposition för riksdagen och begärt ifrågavarande förändring såsom nyttig och nödvändig för att postgirorörelsen skall kunna bära sig och vinna framgång, så anser jag för min del, att riksdagen bör bifalla den kungl. propositionen, och jag yrkar alltså, herr talman, bifall till densamma.

Greve Lagerbielke: Herr greve och talman! Det lär vara omöjligt att i detta sammanhang helt förbise — vilket i stort sett varit förhållandet i denna debatt — vad den ansvarige generalpostdirektören uttalat. Han fäster, som det synes mig, med allt skäl uppmärksamheten på att det här i själva verket icke endast gäller att borttaga den avgift, varom det närmast är fråga, utan denna förändring medför, med sin inverkan på girorörelsens ränteinkomster, en genomgripande förändring av hela girorörelsens natur. Generalpostdirektören säger: »Vad angår själva postgirorörelsens ekonomi, så synes det vara uteslutet, att denna rörelse nu skulle kunna bära sig, om utbetalningsavgiften kommer att slopas vid utbetalning från postgirokotot till kontoinnehavaren själv.» Han anför, som det synes mig, mycket vägande motiv för detta. När nu den ämbetsman, som är i första rummet ansvarig för postgirorörelsens ekonomi, har haft ett så allvarligt skäl för sin tveksamhet, så synes mig vara all anledning att nu, då denna författning under så kort tid varit i kraft, icke göra någon ändring. Det är alldeles självfallet, att denna fråga åter kommer upp, säkerligen vid nästa riksdag. Man har då, som bankoutskottets vice ordförande uttalade, större material att grunda sitt omdöme på, och jag tillåter mig sålunda, her greve och talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Enär herr statsrådet *Svensson* anmält sig vilja avlämna en kungl. proposition, avbröts nu behandlingen av det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 229, angående godkännande av ett mellan Sverige och Spanien avslutet handelsavtal.

Fortsattes överläggningen angående bankoutskottets utlåtande nr 42.

Herr **Björnsson**: Herr greve och talman! Då föregående års riksdag beslöt att införa postgiroörelsen, var säkerligen ett av de motiv, som förmådde de flesta att rösta därför, den omständigheten, att postgiroörelsen skulle öppna en möjlighet för ekonomiska företag, föreningar, kommuner o. s. v. att få en på samma gång billig och effektiv kontroll över sitt kassaväsen. Det gäller ju att konstatera, att inkomsterna av vederbörande kassör bliva bokförda, icke blott korrekt utan också i riktig tid. Jag har en viss erfarenhet i det avseendet, då det gäller kommuner. Jag har under åtskilliga år sysslat med kommunal revision och har gjort den erfarenheten, att folk, då det gäller revision, överhuvud taget alltid ägnar proportionsvis för mycket intresse åt att kontrollera utgifterna och övertyga sig om att alla utgifter äro ordentligt verifierade, under det att man har ett förhållandevis mycket litet intresse för att se efter, att alla de inkomster, som med rätta borde hava kommit in i bokföringen, också finnas där. Det är t. ex. för en stad praktiskt taget omöjligt att uppgöra en exakt inkomststat, som gör det möjligt för revisorerna att vid räkenskapsårets slut se, om staden i sin bokföring fått sig alla inkomster tillgodogjorda, som den har haft, och om dessa kommit in i rätt tid. Alldeles speciellt framträder denna svårighet, då det är fråga om försäljning av varor, som icke ingå i en ordentlig lagerbokföring. Men redan inkomster, som inflyta genom postanvisningar och dylikt, är det naturligtvis mycket svårt att få en ordentlig kassakontroll på.

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.

Detta var åtminstone ett av de motiv, som för mig voro de starkaste, då jag i fjol röstade för och verkade för att vi skulle få en postgiroörelse. Om jag nu som ledamot av drätselkammaren i Borås skulle vilja föreslå, att staden skulle öppna ett postgirokonto för att därmed göra t. ex. en kassakontrollant överflödig, så mötes jag naturligtvis av den invändningen, att det blir alldeles för dyrt. Sedan det influtit tillräckligt med pengar, är det icke för oss möjligt att girera över dem till en bank och icke heller att uttaga beloppet kontant och på så sätt flytta över det till en bank utan att åsamka staden kostnader, som man icke kan anse befogade. Om nu icke en sådan ordning kan träffas i fråga om postgiroörelsen, som här är föreslagen, är, såvitt jag kan förstå, ett av de viktigaste ändamålen med postgiroörelsens införande förfelat.

Jag vill också gentemot den föregående ärade talaren erinra om att man, då postgiroörelsen i fjol infördes, betonade, att det skedde som ett försök. Man inrättade t. ex. endast ett postgirokontor, medan det eljest hade varit förutsatt, att man skulle hava fyra. Beträffande frågan om räntegottgörelse å insatta medel angavs i sammansatta utskottets utlåtande, att inom utskottet skilda meningar gjort sig gällande, och det överlämnades åt Kungl. Maj:t att avgöra därom. Man gick överhuvud taget ut från att man borde så småningom arbeta sig fram till de former, som för vårt land voro lämpliga, varvid man särskilt hade att taga hänsyn till befintligheten av postremissväxelinstitutionen, vilken ju saknar motsvarighet i andra länder. Då förefaller det mig, som om den invändning, som har rests från motståndarhåll, både av utskottets ärade vice ordförande och den siste talaren, nämligen att man borde vänta på ytterligare erfarenheter, icke har sakligt fog för sig.

Jag vill rent i förbigående anmärka, att jag överhuvud taget icke förstår, hur herrarna tänka sig, att man skall kunna få denna erfarenhet. Hur skall man överhuvud ett år härefter bättre än nu kunna säga, om vi ha råd att

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonton.
(Forts.)

göra den ändring, som här är föreslagen? Så vitt jag förstår, kan man icke detta, ty man kan omöjligen ett år härefter draga några slutsatser beträffande den ökning eller minskning av postgiroörelsens omfattning, som skulle hava inträffat, om vi nu beslutat på det sätt, som här är föreslaget.

Jag menar således, att man icke har några utsikter att ett år härefter få bättre material att bygga på än man har nu. Och då det säges, att den för postgiroörelsens ekonomi i sista hand ansvarige har varnat för den föreslagna förändringen, vill jag erinra om att den för postgiroörelsens utveckling mest intresserade livligt förordat en sådan förändring. Vad som uttalats av den, som har hand om den dagliga rörelsen och som genom hela sin föregående verksamhet har lagt i dagen, att han är besjälad av ett varmt intresse för en rationell organisation av de grenar inom postverket, som han har överinseende över, väger för mig mera. Jag kan därtill lägga, att på det ekonomiskt-organisatoriska området så erfarna personer som postsparbanksfullmäktige hava förordat förändringen.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag vill endast sammanfattningsvis säga, att om man icke vill förfuska hela den reform i fråga om vårt betalningsväsen, som vi i följande in för, och om man icke av rent byråkratiska skäl vill säga, att vi icke så omedelbart kunna ändra på en förordning som icke har varit i tillämpning mer än några månader, så bör man enligt min mening här följa Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Örne: Herr greve och talman, mina herrar! Naturligtvis har den framställning, som givit Kungl. Maj:ts anledning att framlägga denna proposition, i mångas ögon ett stor fel, nämligen att den är undertecknad av kooperativa förbundet. Jag ber emellertid att till dem, som möjligen kunna vara tveksamma på grund av ursprungsbeteckningen, få säga, att det endast är en ren tillfällighet, att kooperativa förbundet är den institution, som tagit initiativet till en förändring. Framställningen kunde lika gärna hava kommit från någon bank, ifrån någon kommun, ifrån något fackförbund eller något försäkringsföretag eller en liknande inrättning.

Anledningen till att jag personligen är mycket ivrig för att Kungl. Maj:ts förslag skall gå igenom är, att jag på ett rätt tidigt stadium började intressera mig för en rationell utveckling av postsparbanksrörelsen och postgiroörelsen.

När det gällde postsparbanksrörelsen, gjorde, såsom kanske kammarens för tillfället närvarande ledamöter, åtminstone somliga ibland dem, erinra sig, generalpoststyrelsen med generaldirektören i täten ett frenetiskt motstånd mot den föreslagna ändringen. Det försäkrades med stor emfas, att genomförandet av den reform, som hade utarbetats av särskilda sakkunniga, skulle komma att äventyra postsparbanksrörelsen eller att i varje fall de beräkningar, på vilka förslaget var byggt, icke voro hållbara. Hur har det gått? Jo, postsparbanken har blivit en inrättning, som ekonomiskt bär sig, vilket den icke hade gjort under sin föregående fyrtioåriga tillvaro. Dessutom har en fullständig kontroll genomförts, något som det var synnerligen klen beställt med förut. De personalberäkningar, som av generalpoststyrelsen ansågos vara ohållbara, hava visat sig till alla delar hållbara.

Denna erfarenhet utgör grunden till att jag vågar säga, att man icke bör tillskriva de skräckmålningar, som herr generalpostdirektören har uppvaktat bankoutskottet med, någon större vikt och betydelse. De föregående, som hava kommit från samma håll, då det varit fråga om att reformera liknande verksamhet inom postverket, ha visat sig vara icke hållbara, och det finnes således anledning att misstänka, att icke heller de nya beräkningarna äro det.

Hur ligger nu denna sak till? Statsrådet och chefen för kommunikations-

departementet har redan utvecklat detta, men det kan ju hända, att några, som icke voro inne i kammaren då, ha kommit in senare, och därför skall jag taga mig friheten att yttra ett par ord därom.

Om en affärsman med många kunder lägger upp ett postgirokonto och uppmanar sina kunder, som icke hava bankkontor i sin närhet, att anlita postgirorörelsen, så blir resultatet, att det på vederbörande affärsmans konto efter hand samlas ett relativt stort belopp. För att fullgöra sina förbindelser till banker, eller för att placera medlen på ett mera lämpligt sätt måste ju affärs-
mannen tänka på att få beloppet överfört till sin bank. Det går mycket lätt för sig. Han inlämnar på postkontoret ett girokort, enligt vilket ett så och så stort belopp av hans tillgodohavande skall överföras till vederbörande banks konto. Denna överföring sker gratis, men då banken skall förränta medlen, är det väl tämligen självklart, att banken också måste kunna disponera över dessa medel. Banken har ingen glädje av att de stå i posten, och följaktligen måste den hava medlen tillgängliga och taga ut dem från sitt konto. Till slut måste det, även om man tänker sig aldrig så många gireringar, komma att gå på det sättet, ty all ekonomisk verksamhet kan icke komma att koncentreras hos postverket, hur framstående och förträffligt detta verk än ur olika synpunkter kan vara. Då uppstår just den fråga, som vi här diskutera, nämligen vem som skall erlägga utbetalningsavgiften. Är det affärsmannen eller är det banken? Affärsmannen menar, att avgiften för transport av pengar till honom ifrån hans kunder skall betalas av dessa. Det är en allmänt godkänd regel, och han medger i allmänhet icke något avdrag för dylika transportkostnader. Han vill således icke betala uttagningsavgiften. Men banken vill lika litet göra det, därför att den icke har någon garanti för att få behålla dessa medel ens i fem minuter, sedan den tagit ut dem från postgirokontot och satt in dem på affärsmannens konto hos sig. Det uppstår således en konflikt, som är ytterligt obehagligt, och denna konflikt uppstår även, såvitt jag förstår, beträffande kommunernas och statens egna inrättningar.

Statens ämbetsverk skola ha sina medel inestående på riksbanken, som herrarna veta. Om nu ett ämbetsverk låter lägga upp för sig ett postgirokonto för att på ett bekvämt sätt få in medel från platser, där det icke finns riksbankkontor, måste ju medlen överföras till riksbanken. Är det då ämbetsverket, som skall betala denna uttagningsavgift, eller är det riksbanken? Jag ser icke, att det är smakligt för någondera att betala den, efter som den ju stiger till en rätt stor höjd, då det gäller så stora belopp, som den offentliga förvaltningen rör sig med. Precis samma är förhållandet, när en kommun eller ett landsting vill överflytta sina medel till sin bank. Den föregående talaren har redan påpekat detta. Herr kommunikationsministern läste också upp en skrivelse från ett landsting, vari denna svårighet påtalades.

De skäl, som anförts för avslag på den kungl. propositionen, äro dels att postverkets ekonomi skulle taga skada, därest reformen genomfördes. Jag kan icke förstå, att man kan hysa några allvarliga farhågor för postverkets ekonomi i sammanhang med detta. Dessa farhågor äro helt och hållet uppkonstruerade, det vågar jag bestämt säga. Postgirorörelsen synes för detta år även om avgiften för utbetalning från eget konto borttages, komma att lämna större inkomst än vad man räknade med vid rörelsens införande. Under sådana omständigheter kan det väl icke finnas något skäl från synpunkten av postverkets ekonomi, varför man skulle avslå det hela. I generalpoststyrelsens skrivelse anföres det, att kontoinnehavarna skulle komma att taga ut sina medel varenda dag, så fort något komme in. Jag tvivlar icke på, att en och annan kan komma att falla på en så besynnerlig idé, men jag vågar bestämt garantera, med kändedom om de tänkesätt, som göra sig gällande inom affärsvärlden, att ett sådant förfarande kommer att bli ett sällsynt undantag och att varje konto-

Ang.
avgiften vid
uttagnings från
postgirokonto.
(Forts.)

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokontot.

(Forts.)

innehavare kommer att låta ett visst belopp stå inne för att kunna bibehålla sin frihet att använda sitt postgirokontot på ett bekvämt och lämpligt sätt.

Det andra skälet, som anförts för avslag, framhäves särskilt av utskottets ärade vice ordförande här i kammaren. Han sade, att de personer, som föregående år varit motståndare till införandet av postgirorörelsen, hade fått bekräftat, att det steget var förhastat. Ja, jag förstår inte riktigt, hur man kan hysa en sådan uppfattning som denna. Är det något i det grundläggande för denna rörelse, som visat sig vara oriktigt? Ha beräkningarna slagit fullständigt fel? Har rörelsen visat sig vara oanvändbar? Har det gått så, som generalpostdirektören tycktes hysa farhågor för, att rörelsen skötts dåligt, därför att det icke blev en särskild byrå med en särskild byråchef? Intet av allt detta har inträffat, utan vad som inträffat är helt enkelt, att det behövs en justering av en avgift, som ingen tänkte sig skulle få så stor betydelse för verksamheten. För mig åtminstone var det en oerhörd överraskning, när det visade sig, att den bestämmelse, som vi här diskutera, hade den innebörden, att t. ex. riskbanken skulle behöva betala en utbetalningsavgift, då den ville ha ut medel, som genom postgirorörelsen insatts på ett ämbetsverks konto hos rikssbanken. Jag vågar fråga: Är det någon av herrarna, som hade klart för sig detta? Jag tvivlar på att det finns någon i kammaren, som icke trodde, att sådana transaktioner skulle ordnas utan avgift. Det gäller således en sak, som icke var förutsedd. Det rör sig om en obetydlig jämkning i fråga om en avgift, vars tillvaro verkat hinderligt för rörelsens utveckling. Det skulle väl vara högst besynnerligt, om Sveriges riksdag skulle ställa sig på den ståndpunkten, att när det blivit ett fel i en antagen förordning, man icke skulle rätta detta redan vid nästkommande års riksdag, utan man skulle vänta för att se, om icke detta fel skulle åstadkomma så stora skador, så att även bankoutskottets vice ordförande skulle kunna bli övertygad om saken. De som verkligt begagna denna rörelse äro livligt övertygade om, att ändringen bör ske.

Greve Lagerbjelke talade för bifall till utskottets yrkande om avslag på den kungl. propositionen. Jag vill fästa uppmärksamheten på att greve Lagerbjelkes kollega uti riksgäldsfullmäktige, som haft tillfälle att följa denna rörelse, har gått på tillstyrkande, då saken behandlades i generalpoststyrelsen. Hur stort värde jag än fäster vid greve Lagerbjelkes omdöme i sådana här frågor, måste jag dock säga mig, att den riksgäldsfullmäktig, som ställt sig på en motsatt ståndpunkt, härads hövding Kinander, just i denna speciella angelägenhet har en större erfarenhet.

Jag tager mig därför friheten, herr greve och talman, att yrka bifall till reservationen, som jag finner synnerligen välbetänkt och gagnelig för det allmännas intresse.

Herr Clemedtson: Herr greve och talman! Då jag vid förra årets riksdag i egenskap av reservant mot utskottets hemställan tillät mig att yrka avslag på förslaget om postgirorörelsens införande, så möttes jag av ganska energiska och bestämda protester mot min uppfattning, och man kunde från mina motståndares läger icke nog superlativt yttra sig om denna postgirorörelsens förträfflighet och om hur lyckosamt det skulle bli för olika institutioner i vårt fosterland, om den infördes. Förskingringar etc., som ju även då yppade sig varannan dag eller kanske varannan vecka, skulle bli alltmera sällsynta, och det svenska folket skulle få ett bekvämt instrument för fullgörande av likvider, som dessutom skulle vara nationalekonomiskt nyttigt och förmånligt. Jag hade, som sagt, mina betänkligheter mot det hela, men då man sedan kom hem från riksdagen så såg man hur det den ena dagen efter den andra i tidningarna — det duggade ganska tätt — kom meddelanden om huru väl denna postgiro-

rörelse fungerade, huru väl den fyllde sin uppgift och huru förhoppningarna och förväntningarna på densamma hade i högst avsevärd mån överträffats. Alltså, betänkligheterna mot densamma hade kommit på skam. Det är därför, herr talman, icke utan med en viss överraskning man läser sådana meningar, som kommit till synes i reservanternas motivering. Det hade förut framhållits, hur bra allt skulle bli, och när man under tiden allt till denna riksdagens början och även efter densammas början läste om hur bra det var, är det, som sagt, med en viss överraskning man tager del av sådana yttranden, som förekomma i reservationen. Här sägs, att »ett avslag skulle tillfoga rörelsen avsevärt avbräck. När nu postgiörörelse en gång införts, synes det oss, som om riksdagen icke borde undandraga sig att medverka till ändring av en detaljbestämelse, som hotar att lamslå hela postgiörörelsen». Jag vill särskilt taga fasta på att i fråga om det, som var så förträffligt i fjol och som varit så förträffligt under ett helt år, har man nu ett tu tre fått upp ögonen för en detaljbestämelse, som hotar att lamslå hela postgiörörelsen. Jag kan icke förstå, herr talman, huru detta kan vara fallet. Det måtte vara något moment i denna postgiörörelse, som riksdagen icke lyckats fullständigt tränga in i. Och då man påstår, att dessa avgifter äro en bagatell för det stora hela och äro mindre väsentliga inkomster, då postgiörörelsen skall göra sin egentliga vinst på räntekomster, borde man, menar jag, från deras håll, som vilja ha bort denna avgift, icke fästa allt för stor betydelse vid att densamma skall bibehållas. Även herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har ju framhållit, att denna avgift är mindre väsentlig ur inkomstsynpunkt och att huvudsakliga inkomsten utgöres av räntevinsten.

Jag får vidare, herr talman, lov att säga, att när det framhålles, att det här i vårt land är så mycket dyrare att anlita postgiörörelsen, än det är i andra länder, måste man betänka, att det måste bli dyrare här än t. ex. i Schweiz, som nu gjorts jämförelse med. Här äro avstånden mycket större, och vi skola betänka, att postgiörtransaktioner måste kunna ske vid postanstalter överallt i vårt land. Det är klart, att på grund av de stora avstånden i vårt land och den utsträckning, i vilken postgiörörelsen bedrivs, det blir en massa dryga organisationskostnader. Det är därför tydligt, att det måste bli mycket dyrare här hos oss.

Jag vågar kanske till och med vidhålla den uppfattning, jag hävdade förra året, att postgiörörelsen, såsom det nu synes, icke har något större behov att fylla. Jag förvänar mig, att reservanternas i år framhålla vad jag för min del tillät mig framhålla i fjol, nämligen betydelsen och utvecklingen av vårt mycket utbredda postremissväxelsystem. Det tog jag mig friheten att framhålla i fjol som ett skäl mot postgiörörelsens införande, men nu behaga reservanternas just i år peka på detta, som är ett argument, enligt vilket hela postgiörörelsen kunde ansetts vara onödig. Jag tror, herr greve och talman, att den är ganska onödig. Här gäller det en detalj, som herrarna fått ögonen på, men varken herr Örne eller någon annan av dem, som varmt i fjol arbetade för postgiörörelsens införande, kan väl säga, att denna detalj är något nytt, som kommit till. Den detaljen var för dem ganska välbekant. Både kooperativa förbundet och utskottet hade mycket god tid att taga hänsyn till detta. Det är, som sagt, icke något nytt moment, som kommit till, utan det är en omständighet, som, liksom i fjol, talar mot hela postgiörörelsen, och denna omständighet kommer, herr talman, enligt mitt förmenande att följas av många flera. Jag läste t. ex. i en av gårdagens kvällstidningar följande: »Handelskammaren i Göteborg hemställer i skrivelse till generalpoststyrelsen, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för inrättande av flera kassakontor för postgiörörelsen samt att ett dylikt kontor måtte komma till stånd i Göteborg.» Alltså, här yppar sig den ena svårigheten efter den andra. Och jag sade

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgiörkonto.

(Forts.)

*Ang.
avgiften vid
uttagnin g från
postgirokonto.*

(Forts.)

redan i fjol, att det måste ovillkorligen visa sig opraktiskt i vårt avlånga och vidsträckta land. Här kommer det säkerligen, som sagt, att bliva många svårigheter, men det, som vi för dagen enligt mitt förmenande hava mest att fästa oss vid, det är, att man icke bör gå in på, såsom utskottets ärade vice ordförande framhållit, att rubba den ekonomiska grunden för det hela. Det är på dessa grunder, herr greve och talman, som jag för min del ber att få instämna i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Vindahl: Herr talman, mina herrar! Om man tar del av utskottets motivering, finner man ju, att utskottet ställer sig mycket välvilligt mot tanken på en förändring av avgiften för penninguttagningar, men att därav draga den slutsats, som en föregående ärade talare gjorde, att utskottet utan undantag skulle ha varit med på ett slopande av avgiften, bara man haft en litet längre erfarenhet i saken, det torde vara att gå nästan för långt. Utskottet säger, att det givetvis erfordras någon tid för att kunna bedöma verkningarna av postgiro rörelsen. Först då postgiro rörelsen någon tid fortgått, kan man pröva och se vad som är lämpligt och skäligt att ändra. Men det är givetvis ett mycket långt steg därifrån till att taga bort alla avgifter för uttagning.

I reservationen åberopar man slutligen en upplysning, hur det ställer sig i andra länder, men i intet av dessa länder förefinnes det fullkomlig frihet, då det är fråga om utbetalningar, utan i varje fall är det förenat med en avgift, även om den är liten. Sålunda äro vi inne på en helt annan bog än som praktiseras i de länder, varifrån vi klippt mönstret för införandet av postgiro rörelsen.

Beträffande sedan själva ändamålet med postgiro rörelsen var det väl — åtminstone gjorde sig den uppfattningen gällande då — att man skulle tjäna den stora allmänheten med en bekväm och tryggande penningförmedling och även därigenom skaffa den en kontroll på inbetalningarna. Det har man vunnit, och det är ingen, som förnekar, att rörelsen fyllt sin uppgift alldeles utmärkt, men sedan kommer man och stöter sig på en liten nackdel, som man tycker är förenad med detta, nämligen att om man vill ha ut penningar från girokontot, får man lov att betala en liten avgift. Jag frågar: äro dock icke fördelarna så pass stora, att det kan vara väl värt den lilla avgift, som är förenad med att få lyfta beloppet? Jag tror, att om man ställer det ena mot det andra, skall man finna, att fördelarna äro så pass stora, att de mycket väl betala den kostnad, som är förenad med uttagningen.

Det var en föregående talare, som ville göra gällande, att en kommun i mellersta Sverige skulle kunna avstå från en kassakontrollant i drätselkammaren om man skaffade sig ett postgirokonto. Kan det verkligen i en sådan kommun förutsättas något sådant, då borde icke den lilla avgift, varom här är fråga, vara avskräckande.

Således tyder det på att man här ser fel på en sak därför att det är bara en liten spärr, en liten hållhake, som man icke tagit med i beräkningen. De beräkningar, som lågo till grund för riksdagens beslut förra året, voro ju gjorda av den, som betecknats såsom den för postgiro rörelsen kanske mest intresserade. Alltsammans är byggt på den utredning, som kommit från det hållet. Utan att postgiro rörelsen varit prövad i fullt två månader, kommer samme man med förslag till förändring med borttagande av en hel del avgifter, som beräknats för företagets bärighet. Det är verkligen ganska egendomligt. Äro beräkningarna från i fjol så löst hopkomna, att man kan nu ett år senare helt och hållet spolia dem och ersätta dem med andra beräkningar och ändå komma till ett lika lyckligt resultat? Man kan icke säga, att det är riktigt att gå tillväga på det sättet. Utskottet har intagit den ståndpunkten. Det är riktigt, att vi infört postgiro rörelsen för att gagna all-

mänheten, men innan vi göra en förändring härvidlag, skola vi åtminstone se resultatet av verksamheten. När vi hava ett års erfarenhet eller så, kunna vi hava en överblick över hur den verksamheten artar sig, vad resultatet är och hur den går, och vi kunna då rätta oss efter vad som kan vara lämpligt, riktigt och skäligt.

*Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)*

Nu säger man det, och det har ofta påpekats, att det skulle ställa sig ofantligt mycket fördelaktigare för postgirorörelsen, om man toge bort dessa avgifter. Postgirorörelsen skulle få större anslutning och man skulle få mera penningar att röra sig med och följaktligen vinna så mycket större ränta. Det låter för mig åtminstone problematiskt, ty om man underlättar uttagningen av penningar när som helst och hur som helst, undrar jag, hur mycket penningar det skulle stå kvar på postgirorörelsen och hur man skall kunna få den stora räntevinsten. Det är väl tvärt om så, att man räknar med att pennin-garna skola stå inne å postgirot och att man därmed skall vinna någon inkomst av den ränta, som här är fråga om.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet påpekade, att det under en månad insattes 21,000,000 kronor, men uttogos 19,000,000 kronor. Detta oaktat att denna avgift funnits! Jag förmodar, att det skall tillföra postgirorörelsen en icke obetydlig inkomst. Det är det ena. Hade det nu icke varit någon avgift, så kan man också tänka sig, att de 2,000,000 kronorna varit borta och att det icke uppstått någon räntevinst — den vinst, som man räknat med skulle utgöra den ekonomiska ryggraden i detta företag. Således, när man ser saken från flera synpunkter, tror jag, att den väg utskottet föreslagit är den riktiga, nämligen att man ej förrän man får någon erfarenhet av en sådan verksamhet skall fatta ett beslut endast på grundval av den utredning, som föreligger i vederbörande verk, där man säger den ena gången si och den andra gången så, utan man skall avvakta ett resultat av rörelsen, så att man har faktiska siffror att rätta sig efter, och därpå grunda sitt omdöme. Då först kan man göra en förändring, som gagnar saken.

Nu har även av sådana, som i fjol varit mot postgirorörelsens införande, yrkats bifall till reservationen. Emellertid har det sagts, att framställningar liknande den, som ha gjorts här, kommit från flera håll, men jag har här i min hand flera andra uttalanden om postgirorörelsen, som äro ganska intressanta. Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet påpekade, att det var ett försäkringsbolag, som yrkat på förändring, och samma önskemål hade uttalats av ett fackförbund och av Stockholms läns landsting. Här säger nu ett försäkringsbolag angående postgirorörelsen i en skrivelse så sent som den 6 mars i år, att försäkringsbolaget får »äran meddela, att det-samma öppnat postgirokonto huvudsakligast ur besparingssynpunkt. De utbetalningar, som nu ske medelst postgiro, ha nämligen tidigare gjorts medelst postanvisning, vilket utbetalningssätt varit avsevärt mycket dyrbarare. Medan portokostnaden för avsändande av postremissor under februari 1924 uppgått till 280 kr., har portokostnaden för motsvarande försändelser under februari månad innevarande år uppgått till allenast 60 kronor.» Här är en besparing, som mycket väl kan uppväga de avgifter, som man får erlægga, om man tar ut penningar från girokonto.

Det finns flera sådana skrivelser. Så säger en annan så sent som den 21 mars: »En icke obetydlig tidsbesparing vinnes även därigenom, att man erhåller kvitton på varje dags samtliga remissor på en gång, varigenom man besparar ett tidsödande arbete med uppordnandet av de på olika tider inkommande remisserkännandena.» Detta arbete föres däremot av postgirokontoret, och sålunda bör väl också det arbetet vara värt något för dem, som begagna sig därav. Likaledes är det en annan, som säger: »Ur bokföringssynpunkt erbjuder ett postgirokonto en synnerlig fördel därigenom, att vid varje föränd-

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

ring av kontot räkningsinnehavaren erhåller icke blott en kupong som kassa-verifikation utan även ett kontoutdrag.» Således, även där talas om ett slags bokföring, som postverket utför för den enskildes räkning, och det är väl något, som är värt att betala. Vidare har i en skrivelse av den 13 mars från kooperativa förbundet sagts: »Vi få meddela, att vi hittills haft goda erfarenheter av postgirorörelsen. Redan sedan flera år tillbaka ha våra föreningar gjort sina inbetalningar till oss genom bank, men de föreningar, som icke ligga i närheten av bankplats, ha nödgats insända sina remissor direkt hit eller till Skandinaviska bankens huvudkontor i Stockholm. Sedan postgiro-rörelsen öppnades, ha sådana föreningar kunnat betala in på vårt postgiro-konto, varigenom en icke oväsentlig besparing kunnat göras, varjämte metoden visat sig bekväm.» Således också där ett belägg för att de kostnader, som äro förenade med postgirorörelsen, icke äro för höga utan tvärtom torde vara mycket rimliga.

Allt tyder på, att postgirorörelsen fyllt ett verkligt behov och att den är lämplig och gagnelig, och man bör göra allt vad man kan för att driva fram rörelsen, men det bör icke ske så, att man av hänsyn till en liten olägenhet i dag bestämmer ett och i morgon ett annat.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Den senaste talaren, herr Vindahl, ansåg, att det i närvarande stund icke behövde vidtagas någon sådan ändring, som här är föreslagen. Han ansåg nämligen, att de förmåner, som girokontoinnehavarna erhålla genom postverket, borde vara anledning för dem att betala en liten avgift vid uttagningen av penningar. Jag tror emellertid, att man icke bör lägga avgifterna just så. Jag skulle ej alls vara tveksam, om till exempel kostnaderna för postverket vore så pass stora, att man måste höja avgiften. Då skulle jag icke hava någonting emot, att avgifterna höjdes på insättningarna. Men att lägga höjningen på den andra sidan, d. v. s. att man skall betala för att få *ut* penningar, är något som jag för min enskilda del anser vara galet.

Nu kan man ju försvara detta med att man skulle hava sagt ifrån detta redan från början, när postgirorörelsen infördes i vårt land. Ja, visst kan man säga det. Men då var ju det hela nytt och oprövat; man tog förhållandena i utlandet till förebild och hade ingen möjlighet att närmare granska och undersöka, huruvida icke den eller den ändringen borde vidtagas. Först nu har man kommit underfund med att detta innebär en olägenhet.

Herr Clemedtson har ondgjort sig över att reservanternas uttalande, att ett avslag å propositionen skulle lamslå postgirorörelsen. Ja, detta uttalande vidhålla vi också. Det förhåller sig nämligen så, att om en stagnation skulle inträffa, då vi nu fått ett stort antal girokontoinnehavare, skulle detta betyda ett lamslående av postgirorörelsen, ty rörelsens kärna, så att säga, och dess framtida möjligheter ligga däri, att så många som möjligt äro girokontoinnehavare. I annat fall har man icke den nytta av postgirorörelsen, som man skulle hava.

Nu förhåller det sig ju så, att uttagsavgiften är den mindre delen och att den kan slopas, utan att man därigenom åstadkommer någon skada eller bringar hela postgirorörelsen i fara. Då säger herr Clemedtson, att anledningen till att vi här i Sverige ha högre avgifter än i utlandet är landets stora utsträckning. Men i så fall skulle man ju också kunna säga, att vi ovillkorligen måste hava större postavgifter än i utlandet, därför att vårt land har en stor och lång sträckning. Men så är ingalunda fallet; utan en allmän världspostkongress har genomfört postavgifterna internationellt. Visserligen kunna vi bestämma postavgifterna i det egna landet, det är klart och tydligt, men å andra sidan hava vi icke höjt dessa avgifter på grund av landets utsträckning. Men ännu mera rosenrasande blir det ju, om man skall använda detta skäl jämväl beträffande

postgirorörelsen. »Avståndet», mina herrar, vad är detta för någonting? Jo, det är »avståndet» mellan — två kort på en byrå i och för överföring från det ena kortet till det andra!! Det är detta — »avstånd» det gäller, och för den skull behöves det icke införas några högre avgifter än som finnas i utlandet! Det är helt enkelt en *löjlig* synpunkt att anföra detta såsom ett skäl för högre avgifter än i utlandet.

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonto.
(Forts.)

Men samtidigt vill jag även peka på huru inkonsekvent man är i sina uttalanden vid olika tillfällen. Vi behöva endast se vad generalpostdirektören säger i sin inlaga, som han inskickade till utskottet. Där heter det bl. a. sålunda: »Ett bifall till förslaget skulle dessutom medföra, att penningförsändningar i assurerade brev skulle i stor utsträckning överflyttas till girorörelsen, varigenom likaledes en inkomstminskning för statsverket bleve följden.» — Men vad har han förut sagt på ett annat ställe, då denna fråga var under behandling? Ja, det är verkligen litet svårt att fatta vad han underskrivit i postcheckkommitténs betänkande, där han bl. a. yttrat, att »försändande av penningar i brev medför för såväl betalare som betalningsmottagaren ett betydande arbete, risk och kostnader, varjämte detta betalningssätt — med hänsyn till önskvärdheten av att inbespara kontanta betalningsmedel — ur nationalekonomisk synpunkt är det minst fördelaktiga.» Vidare heter det på ett ställe: »Med den utomordentligt kraftiga utvecklingen av postanvisningsrörelsen — vilken långt ifrån att visa tendenser till minskning i stället är för år företer en betydande ökning — blir det, enligt kommitterades mening ofrånkomligt nödvändigt att för postverkets betalningsförmedling skapa nya och förbättrade anordningar med härför erforderliga särskilda organ.»

Alltså, generalpostdirektören har själv uttalat, att det är nödvändigt att skapa denna postgirorörelse såsom ett kompletterande organ till postanvisningsrörelsen. Jag kan sålunda icke se annat än att ett befordrande av postgirorörelsen måste vara till mycket stort gagn. Ty även om man därigenom i någon mån förminskar postanvisningarnas antal, är det ju också så, att man jämväl förminskar behovet av kontanta penningar och likaledes behovet av värdepостutdelare. Nu förhåller det sig så, att meddelande om postgiroinbetalningarna få gå med den vanliga posten till postgirokonto innehavarna. Man får alltså genom den vanliga posten meddelande härom, och värdepостbrevbärarna behöva icke syssla med denna sak.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindley* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på

Första kammarens protokoll 1925. Nr 29.

Ang.
avgiften vid
uttagning från
postgirokonton.
(Forts.)

det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Karl*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 69.

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåtande nr 43, i anledning av justitieombudsmannens framställning om uppflyttning i högre lönegrad av sekreterarebefattningen vid justitieombudsmansexpeditionen.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

Ang.
avlönningen för
riksbankens
skrivbiträden.

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåtande nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppflyttning i högre lönegrad av skrivbiträdesbefattningarna vid riksbankens huvudkontor.

I en till bankoutsrottet ställd, den 19 mars 1925 dagtecknad skrivelse hade fullmäktige i riksbanken hemställt, att nuvarande fem skrivbiträdesbefattningar vid riksbankens huvudkontor måtte uppflyttas i tredje lönegraden enligt gällande avlöningsreglemente.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, måtte besluta, att i riksbanken anställda ordinarie skrivbiträden skulle med benämning kassabiträden från och med den 1 juli 1925 hänföras till andra lönegraden, avd. B, av den i nu gällande avlöningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplan.

Reservation hade avgivits av herr *Vindahl, Berge, Bondeson, Bodin, Bäcklund, Lovén* och *Ryberg*, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå utskottets förevarande framställning.

Herr *Vindahl*: Såsom synes av bankoutsrottets utlåtande nr 44, har det beslut, som däri föreligger, icke varit enhälligt. Ej mindre än sju ledamöter av utskottet hava nämligen reserverat sig mot utskotts majoritetens beslut. I den sålunda anförda reservationen hava reservanterna också angivit skälet för sin uppfattning, att en förändring av denna löneplan, som av riksdagen antogs så sent som år 1921, icke utan tungt vägande skäl borde äga rum.

Hur man än ser denna sak, måste man ändå säga, att det är nödvändigt att utgå ifrån, huruvida de avlöningar, som förekomma inom riksbanken, äro för låga i förhållande till det arbete, som man kräver av befattningshavarna, och det därmed förenade ansvaret. Vi reservanter hava icke kunnat komma till den uppfattningen utan ansett, att i förhållande till de arbetslöner, som

betalas för likartat arbete vid enskilda företag, stå riksbankens löner fullt i nivå med, för att icke säga högre, än de löner, som betalas å dessa andra håll. När löneplanen år 1921 antogs, fanns det 27 extra ordinarie kvinnliga biträden i riksbankens tjänst. Det föreslogs, att av dessa biträden skulle ett antal av 10 överflyttas på ordinarie stat och betecknas såsom kameralbiträden. De uppfördes också i den tredje lönegraden. När man såg litet närmare på saken, fann man det vara ganska egendomligt, att det skulle behövas en så pass stor stab av extra ordinarie tjänstemän. Då föreslog bankoutskottet, att man skulle införa en annan och lägre lönegrad, nämligen den första, däri placerades 5 av dessa extra ordinarie befattningshavare. Riksdagen godkände bankoutskottets förslag endast med den lilla ändringen, att namnen på dessa befattningshavare ändrades från kontorsbiträden, som bankoutskottet föreslagit och som av utskottet ansågs vara det lämpligaste, till skrivbiträden, så att titeln skulle bli densamma som för befattningshavarna vid andra jämförliga tjänster i statens verk.

Nu ha dessa skrivbiträden förmenat, att de icke äro skrivbiträden i egentlig mening utan hava en annan sysselsättning, och de bygga sin framställning på att deras arbete är av en mera kvalificerad art än arbetet i andra statens verk. En undersökning av denna sak har givit vid handen, att deras arbete består i att sortera och uppräknat sedlar och lägga dem i olika buntar av viss storlek. Det är hela det arbete, varmed de äro sysselsatta, under det att däremot skrivbiträdena i andra verk hava att utföra »enklare skriv- och räknearbete», såsom det heter. Nu anse dessa kvinnliga befattningshavare i riksbanken, att de hava ett mera kvalificerat arbete än vad som förekommer i andra verk. Jag kan emellertid icke tillägna mig den uppfattningen, att det skulle vara ett mera kvalificerat arbete att undersöka, om en sedel ligger upp och ned i en bunt och i så fall lägga den tillräta samt räkna, att det blir 100 i varje bunt, vilket för övrigt kontrolleras av en eller två personer. Om detta skall kallas kvalificerat arbete, då frågar jag: Vad är då okvalificerat arbete? Det måste väl vara tämligen enkelt i så fall. De säga sålunda, att deras arbete är kvalificerat och kräver så mycken vakenhet och duglighet. Som jag redan sagt, anser jag mig icke kunna dela denna uppfattning. Utgångspunkten för en lönebestämning bör väl vara de arbetsuppgifter, som man har att utföra, de må kräva mera eller mindre, och där-efter skall väl betalningen bestämmas men icke efter den omständigheten, såsom sker i den gjorda framställningen, att en befattningshavare tillhör det ena eller andra verket och att i vissa verk skola tjänstemännen avlönas på ett helt annat sätt än i andra. Det heter nämligen i framställningen: »Vid de lönerregleringar för riksbankens personal, som vid olika tillfällen ägt rum, har som bekant av bankens principaler hänsyn alltid tagits till bankens karaktär av penningförvaltande verk; man har ansett det ligga i riksbankens eget intresse, att dess befattningshavare i olika grader tillförsäkrats så goda existensvillkor som möjligt. Det synes oss dock ej alldeles påtagligt, att vid den senast genomförda lönerregleringen vederbörlig hänsyn tagits till nämnda intresse vid placandet i lönegrad av den kategori befattningshavare, som vi tillhöra.» — De anse sålunda, att det är bankens karaktär av penningförvaltande verk, som skall ställa dess lägsta befattningshavare i annan och bättre löneställning än i andra statens verk, oaktat de icke hava ett mera kvalificerat arbete. Detta synes mig vara ett mycket dåligt skäl för framställningen.

Vidare klagas i framställningen över att beföringsmöjligheterna numera skulle vara så små, och att det sålunda skulle vara så svårt för dem att komma någon vart. Följaktligen skulle de under en följd av år bli stående i samma dåliga löneställning, som de nu intaga. — Det förefaller mig tämligen egendomligt, om man kan resonera på ett sådant sätt, då ju denna fråga ge-

Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.

(Forts.)

nom behörighetslagens antagande kommit därhän, att riksdagen öppnat snart sagt alla platser inom verken eller riksbanken jämväl för de kvinnliga befattningshavarna. Det synes mig sålunda, som om även denna utgångspunkt vore fullkomligt felaktig, ty möjligheterna till befordran torde vara bra mycket större nu, förutsatt att duglighet och skicklighet äro för handen, ty det måste givetvis vara detta, som i första rummet skall vara det avgörande. Eller också erkänna dessa kvinnliga befattningshavare med sitt yttrande, att de icke alls kunna jämföras med männen, därför att de icke kunna komma upp till männens kapacitet. Det må nu stå för deras egen räkning. Att, innan behörighetslagens verkningar visat sig, i detta fall åberopa den nyss anförda omständigheten såsom skäl, har jag funnit vara väl mycket, och jag vill för min del icke heller godkänna det.

För övrigt är väl den första lönegraden icke avsedd att vara en lönegrad, i vilken man skall stanna för hela sin tjänstetid, utan den är väl en passagegrad, och om den är en passagegrad, som den från början var avsedd att vara, synes den fylla sitt ändamål alldeles utmärkt, ty av de befattningshavare, som funnos, då löneplanen år 1921 antogs, och som blevo överförda på ordinarie stat år 1922, finnes endast en kvar i första lönegraden. Alla de andra äro uppflyttade. Man kan sålunda icke påstå, att det är någon lång övergångstid från den första lönegraden till en högre.

Den uppflyttning, varom nu är fråga, är föreslagen av riksbanksfullmäktige och tillstyrkt av lönenämnden. Fullmäktige hava föreslagit en uppflyttning av ifrågasatt befattningshavare från den första till den tredje lönegraden med en begynnelselön i första lönegraden av 1,920 kronor och i tredje lönegraden av 2,574 kronor. Bankoutskottet däremot har gått en medelväg och föreslagit, att de skulle uppflyttas i andra lönegraden med en begynnelselön av 2,160 kronor och en slutlön, som jag för tillfället icke säkert erinrar mig. De stå för närvarande i den första lönegraden, men den nya löneplanen, som antagits i år, innebär i varje fall en förändring av deras löner. Den begynnelselön, som de hade i första lönegraden var 1,920 kronor. De, som stått i första lönegraden och blivit uppflyttade i den andra i den nu antagna löneplanen, få en begynnelselön av 2,052 kronor. Det innebär således en förhöjning i och för sig själv av 130 kronor per år.

Vad som vidare givetvis har gjort mig mycket betänksam är, att om man går in för en sådan uppflyttning som den här ifrågasatta, kan det icke hjälpas, att det kommer att medföra betydande konsekvenser. Man säger visserligen att inga andra äro jämförliga med dessa, men man ser ju hur man undan för undan drar upp jämförelser från sådana befattningshavare, som i och för sig icke alls äro missbelåtna med sin löneställning men som, då andra befattningshavare, som kanske stått i samma löneställning och fått en förbättring, tagit detta såsom anledning till förhöjningar, och på det sättet kommer en hel rad och begär samma löneförbättring.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att närmare utveckla detta ämne utan endast i korthet och under åberopande av vad jag och reservanterna anförde be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman! I motsats till den föregående ärade talaren skall mitt anförande icke alls bliva långt, utan jag vill endast i korthet meddela, att då dessa s. k. skrivbiträden för tre år sedan placerades i första lönegraden, gick detta nästan alltför förhastat och av förbi-seende. Det var icke meningen, att de skulle placeras där.

Vidare vill jag säga, att kompetensfordringarna för dessa kvinnliga befattningshavare vid inträdet i tjänsten äro nog så höga, då det sålunda fordras

studentexamen eller andra därmed jämförliga kunskapsmått. Då kan man ju icke gärna jämföra dem med de kvinnliga skrivbiträdena i vanliga ämbetsverk, som icke hava sådant arbete att utföra. Ty i allmänhet är det så, att riksbankens kvinnliga befattningshavare hava ett ganska ansvarsfullt arbete. Därför har utskottet försökt att så långt det varit möjligt komma fram på den väg, som ansetts vara den riktiga, nämligen ett bifall till fullmäktiges och lönenämndens förslag, och tänkt sig, att dessa befattningshavare skulle uppflyttas i andra lönegraden.

Då detta icke kommer att medföra stora kostnader för staten, skall jag, herr greve och talman, be att få yrka bifall till bankoutskottets förslag, att alltså första kammaren måtte fatta sitt beslut i överensstämmelse med vad som redan ägt rum i andra kammaren, som nyss bifallit utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber endast att få uttala ett par erinringar.

Den ena är den, att ett bifall till det föreliggande utskottsförslaget oundgängligen kommer att medföra ganska långt gående konsekvenser; den andra går därpå ut, att redan nu förefinnes en ganska allmän uppfattning, att riksdagen till befattningshavare i sina egna verk betalar mera än vad statstjänare i allmänhet i motsvarande ställningar erhålla. Jag tror icke att det är riktigt och lämpligt, att riksdagen nu i viss mån ger stöd åt denna uppfattning, och hemställer förty om bifall till reservationen.

Herr Bondeson: Herr talman! Efter herr Ekmans anförande skulle jag kunnat avstå från att säga någonting, men då jag fått ordet, vill jag ändå säga, att vid behandlingen av denna fråga har jag icke blivit övertygad om att det är rätt att uppflytta dessa kvinnliga befattningshavare i en högre lönegrad. De hava ju redan 1921 fått sin lönereglering och uppflyttades då på ordinarie stat för att komma i åtnjutande av en ordinarie tjänstemans löneförmåner, och efter tre eller fyra år komma de in och begära uppflyttning till tredje lönegraden.

Utskottet har nu gått en medelväg och föreslagit deras uppflyttning till andra lönegraden. Det är dock icke sådana tider, att skäl finnas vare sig för riksdagen eller enskilda att höja löneförmånerna, och jag för min del är fullt övertygad om att det blir, som herr Ekman sade, långt gående konsekvenser, ifall riksdagen fattar sitt beslut i enlighet med utskottets förslag. Här kommer säkerligen civilstatens hela personal att göra anspråk på att få samma förmån som dessa. Vi, som äro representanter för landsbygden, kunna icke fatta och förstå, att det i dessa tider finnes rimlig anledning till att på något som helst sätt höja löneförmånerna för statens tjänstemän — det må nu än vara det täcka könet, som kommer och gör en framställning därom.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till reservationen.

Fröken Hesselgren: Herr greve och talman! Det har här framhållits, att det arbete, som dessa befattningshavare utföra, icke fordrar någon större kompetens och att ifrågavarande befattningshavare därför icke vore berättigade att ställas högre än skrivbiträdena i andra statens verk. Man blir emellertid rätt förvånad, då man går till reglementet för banken ifråga och finner, att det där uttryckligen säges ifrån att det för denna typ av tjänstemän fordras studentexamen eller normalskolekompetens, under det att det för skrivbiträden på andra områden endast fordras folkskoleutbildning.

Det är emellertid en annan sida av saken, som man också måste fästa avseende vid. Det har sagts, att de ifrågavarande kvinnliga tjänstemännen en-

*Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.
(Forts.)*

Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.
(Forts.)

dadst hade att utföra rent mekaniskt arbete, en ärad talare har till och med sagt, att det skulle bestå endast i att vända på gamla sedlar. Men i och med det att man vänder på sedlarna, får man stå i ansvar för om man räknar fel på dessa sedlar, och det har ifrån dessa tjänstemän framhållits, att sådana felräkningar kunna falla ganska tungt på dem. Vid ett tillfälle, så har det sagts mig, ha tre sådana tjänstemän fått lov att tillsammans ersätta staten med 1,000 kronor på grund av felräkning under sitt arbete. Då de icke hava några som helst felräkningspengar måste jag säga, att ett ansvar vilar på dem, som ställer dem i en något annan ställning än de tjänstemän, som endast hava att utföra rena skrivgöromål. Jag tror därför, att när nu banken själv till och med yrkat på en högre placering beträffande dessa befattningshavare, torde det vara ganska rättvist att giva dem någon löneförhöjning. Då de överflyttades ifrån extra ordinarie till ordinarie stat, var detta naturligtvis en stor vinst för dem, men jag vill framhålla, att denna placering icke innefattade någon löneförhöjning, deras kontanta lön såsom ordinarie blev till och med mindre än deras lön som extra ordinarie. Den fördel medförde uppflyttningen i ordinarie tjänst, att de fingo semester och blevo pensionsberättigade, men någon löneförbättring innebar det inte.

Jag tror därför, att den placering, som bankoutskottet föreslagit, är berättigad, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman! Jag skall icke förlänga debatten, men jag vill gentemot herr Ekman säga, att jag icke tror, att konsekvenserna komma att bli stora, ifall denna kammare följer medkammaren och beslutar att bifalla utskottets förslag, ty det har alltid varit så i berörda hänseende, att tjänstemännen i Sveriges riksbank i allmänhet stått ett pinnhål högre än tjänstemännen i verken i allmänhet. Det är nog därför ingenting farligt, som kommer att ske, därest dessa befattningshavare få sin belöning, nämligen att bli uppflyttade från första lönegraden till andra lönegraden.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Widell: Herr greve och talman! Den upplysning, som här meddelats, att det såsom kompetensvillkor för dessa biträden skulle fordras studentexamen eller normalskoleexamen, har på mig verkat fullkomligt förbluffande. Det är för mig alldeles obegripligt att för ett så enkelt arbete kan fordras en så hög kompetens, och bestämmelsen därom borde därför omedelbart ändras. Det förhållandet, att man hittills har fordrat en sådan kompetens, kan icke vara någon som helst anledning till att nu flytta upp dessa biträden i en högre lönegrad, ty man måste ju taga hänsyn till det arbete ifrågavarande befattningshavare hava att utföra, och det kan icke motivera en uppflyttning.

Det har talats om, att dessa befattningshavare skulle hava ett stort ekonomiskt ansvar. Det är väl ändå så, att det här endast kommer an på en rent mekanisk noggrannhet och att, därest de iakttaga denna noggrannhet, ansvaret icke torde vara så stort. Det sista skälet, som herr Gustafsson anförde, nämligen att riksbankens tjänstemän av ålder skulle varit placerade högre än övriga tjänstemän i verken, tror jag icke kan tillmätas någon som helst betydelse härvidlag. Jag skulle snarare vilja säga, att, då det gäller befattningshavare, för vilka det icke finns någon som helst anledning att uppflytta dem högre än motsvarande befattningshavare i andra verk, må det här vara lämpligt att visa, att man icke vill följa den gamla principen.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Östergren: Herr talman! Jag har inom utskottet biträtt det beslut, som utskottet kommit till, och jag är fortfarande av den övertygelsen, att förslaget borde bifallas såsom varande det mest rättvisa.

Redan år 1921, då det gällde att göra dessa biträden till ordinarie, var det ju mycket starkt ifrågasatt, att ställa dem i en högre lönegrad än den de då kommo i och endast genom att förändra deras titel till »skrivbiträden», synes det hava funnits anledning eller motiv för att även sätta ned dem till första lönegraden, vari de nu äro placerade. Det har återopats såsom en mycket stor fördel för dessa tjänstemän, att de då blevo ordinarie och att de därmed borde vara belättna, att de därmed borde låta sig nöjas, men om de vid det tillfället kände det såsom en tillfredsställelse att bliva ordinarie, ehuru de icke fingo någon löneförhöjning, så synes det väl i längden icke kunna vara tillräckligt med denna tillfälliga glädje, som kunde beredas dem genom deras ordinarie anställning. Det bör väl i regel också vara förenat med någon löneförhöjning, när man blir ordinarie.

Det synes därför vara rättvist, att ifrågavarande befattningshavare uppflyttas till den lönegrad, som utskottet nu föreslagit, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson, Erik: Herr greve och talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Widells yttrande, däri han framhöll den omständigheten, att kompetensen för vinnande av inträde i riksbanken borde sänkas och icke vara så hög, som för närvarande är fallet, eftersom arbetet vore av så ringa kvalificerad art.

För det första vill jag då säga, att det redan förut är nämnt, att dessa personer hava kassagöromål att utföra. Jag anser sådana göromål icke vara av så ringa art, ty de äro förenade med ansvar, och tjänstemännen få själva svara för de förluster, som kunna uppstå. De hava nämligen icke några felräkningspengar, utan räkna de fel, så få de själva svara för förlusten. Icke nog därmed utan dessa kassabiträden äro dessutom skyldiga att vid semester och vid andra tillfällen tjänstgöra på andra platser, där det kräves högre kvalifikationer. Jag vill därför endast nämna, att jag tror det vore synnerligen olämpligt för arbetet inom riksbanken, om man skulle sänka det kunskapsmåt, som kräves av dessa personer.

Då jag i övrigt anser vad utskottet föreslagit, nämligen att de skulle flyttas upp från första till andra lönegraden, vara en billighet och en rättvisa mot vederbörande befattningshavare, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bondeson: Herr talman! Jag tror, att det inkommit ett missförstånd här i debatten, ty efter vad jag kan finna, så fordras det icke studentexamen för att bliva biträde i riksbanken, utan kvalifikationerna äro realskolexamen med kurs i handelsskola eller genomgånget åttaklassigt läroverk. Jag kan icke tro annat än att i dessa tider detta kunskapsmåt förefinnes hos rätt mycket folk, som nu går utan arbete och gärna vill ha plats och som i stort antal äro villiga att söka sådan.

Då fröken Hesselgren påpekade och även herr Anderson i Hägelåkra var inne på samma sak, att dessa tjänstemän hava att utföra kassagöromål och då de talade om dessa befattningar som om det vore fråga om någon sorts kassörsbefattning, där tjänstemannen till exempel stod vid en kassa och betjänade allmänheten, som gick in i banken och växlade pengar och sedan gick ut igen, vill jag meddela, att så icke är förhållandet, utan att dessa tjänstemän hava till sysselsättning att räkna och att bunta ihop de gamla pengarna. De stå sålunda visserligen ansvariga för dessa pengar, det är klart, men det

*Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.
(Forts.)*

Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.

(Forts.)

kan icke komma bort pengar, annat än om det finns tjuvar, som stjäla dem. En felräkning är något helt annat, ty den beror på att kassören räknar fel i en kassa och icke hinner upptäcka detta, förrän kunden, som fått för mycket tillbaka till exempel, kommit ut på gatan, då tjänstemannen således icke kan få igen pengarna.

Det har vidare talats om att befattningshavarna samtidigt som de få ordinarie anställning, också böra få löneförhöjning. Ja, så sent som 1921 blevo de ifrågavarande befattningshavarna uppflyttade till ordinarie stat. Det kan icke nekas till att det är en ganska stor fördel att bliva ordinarie tjänsteman i statens verk i stället för att vara extra ordinarie. Man måste väl ändå taga hänsyn till de ekonomiska förhållanden, som råda, och man har väl icke endast och allenast att räkna med att riksbanken har en vinst på 15 å 16 miljoner kronor om året och att det därför skulle inverka ganska litet på denna vinst, om dessa tjänstemäns löner höjdes. En sådan höjning återverkar emellertid på hela statsförvaltningen och det är väl ändå för tidigt att nu höja lönerna.

Så är det en annan sak, som tidigare framhållits av herr Vindahl, att det icke är meningen och icke går till så heller, att dessa kvinnliga tjänstemän, dessa biträden, skola sitta kvar på denna lågt avlönade tjänst så länge, utan att den tjänsten är en passagegrad, varifrån de kunna komma till högre befattningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Berge: Herr talman! Jag har icke kunnat finna, att kompetensfordringarna äro så stora för ifrågavarande befattningshavare, att deras löner böra höjas, och jag har icke ur reglementet kunnat utläsa de kompetensfordringar, som man här från visst håll sagt vara erforderliga för ifrågavarande tjänstinnehavare. För övrigt skulle jag vilja, såsom svar på vad en talare här sade om att dessa befattningshavare få vikariera under semester för andra högre tjänstemän, säga, att det är en sak, som tillkommer alla statstjänstemän utan vidare.

Jag ber, herr talman, att på detta sätt i korthet få yrka bifall till reservationen.

Fröken Hesselgren: Jag vill bara med anledning av vad den siste ärade talaren sade, påpeka, att det i riksbankens lönenämnds skrivelse, som finnes i utskottets betänkande, står anført, att man uppställt denna av mig omnämnda kompetensfordran. Det antydes också i skrivelsen, att befattningshavarna i fråga behöva denna högre kompetens för att man skall kunna flytta dem på olika områden och använda dem på andra tjänster inom banken. Mitt påstående är således icke något, som är gripet ur luften.

Herr Vindahl: Det är riktigt, att det i denna skrivelse står, att man såsom kompetensvillkor uppställt studentexamen eller normalskoleexamen, men man får därför icke säga, att det bara är studentexamen, som gäller, utan grunden är, att de hava normalskolekompetensexamen, och detta är vad man egentligen fordrar av dem. Huruvida denna kompetens eller dessa villkor böra ned sättas eller icke, vill jag icke yttra mig om, utan det är en sak, som kan bliva föremål för granskning en annan gång. Nu gäller det, huruvida det arbete, som utföres av dessa tjänstemän, är ett så mycket mer kvalificerat arbete, att det bör betalas mera än ett arbete utfört av en tjänsteman, av vilken fordras lika stort ansvar, i andra verk än det, som det här är fråga om, ty ansvaret kan icke vara större här än i andra verk. Såvida man fordrar något som helst ansvar av en ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman så är detta det enklaste man kan fordra. Detta är ju ett rent mekaniskt arbete. Kunna de räkna till

hundra och räkna rätt, så blir resultatet rätt, och då är det icke något större ansvar. Men om det kommer bort en sedel, tacka för det, att de då skola svara därför! Emellertid, då det icke bara är en tjänsteman, utan tre tjänstemän, som äro ansvariga för en och samma sak — de kontrollera nämligen varandra undan för undan — kan det icke bli tal om ett så drygt ansvar, som man här velat framhålla, och det fattas bara, att man skulle ge dessa tjänstemän felräkningspengar i denna lönegrad. Då undrar jag, vart det egentligen skulle taga vägen!

Det har sagts, att tjänstemännen i riksbanken i löneavseende stå högre än tjänstemän i andra verk. Jag undrar, om det påståendet är riktigt och jag undrar — ifall detta verkligen praktiserats — om man kan i längden fortsätta därmed. Det riktiga är väl att, vilket verk det än må vara fråga om, avlöningen utgår i förhållande till det arbete, som utföres och till det ansvar, som är förenat med tjänsten och icke efter den grunden, att arbetet i det eller det verket skall betalas olika. Den synpunkten vill jag särskilt framhålla, eftersom jag tror, att det är riktigt att anlägga den på denna fråga.

I övrigt skulle jag vilja påpeka, vad som också förut sagts här, att om man följer utskottet i detta fall, kommer det otvivelaktigt att draga med sig sådana konsekvenser, som riksdagen icke för ögonblicket kan överskåda.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stendahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 44, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets memorial nr 27, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 26 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen m. m., dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls.

Ang.
avlöningen för
riksbankens
skrivbiträden.
(Forts.)

Om
förbättrade
villkor för
vissa
arrendatorer.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 10, 11 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förcheft till lagutskott hänvisade motionen nr 75 i första kammaren av herrar *Sederholm* och *Johan Bernhard Johansson* samt nr 176 i andra kammaren av herr *Norman* m. fl.

I motionerna, vilka voro lika lydande, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga i motionerna infört förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 10, 11 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Martin Svensson*, *Lundell* och *Anderson* i Storegården, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Svensson*, *Martin*: Herr greve och talman! Jag har vid detta betänkande antecknat mig såsom reservant, och jag ber då att med några ord få motivera min ställning till frågan.

När förra årets riksdag beslöt att avlåta en skrivelse med anhållan om utredning angående en social arrendelag, uttryckte jag den förmodan, att det skulle vara möjligt att införa de förändringar i arrendatorernas ställning, som kunna av förhållandena vara påkallade, i den allmänna nyttjanderättslagen. På grund av den skrivelse, som då avläts, har Kungl. Maj:t tillsatt en sakkunnigkommitté för att utreda frågan. När emellertid den nu ifrågavarande motionen väcktes och kom till utskottet för behandling, hade jag i huvudsak samma synpunkter som motionärerna här hava framburit, och jag har i utskottet till en början yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen skulle avlåta en skrivelse med begäran att den kommitté, som har att behandla arrendatorernas ställning, skulle taga i övervägande, huruvida och i vad mån de synpunkter, som motionärerna framburit, skulle kunna inarbetas i den allmänna nyttjanderättslagen. Jag har emellertid sedan blivit upplyst om att denna kommittés direktiv äro, att den har att göra sitt arbete förutsättningslöst, och att den således har att kunna pröva även den linje, som motionärerna antytt. Då mitt förslag om skrivelse icke vann anklång annat än bland mina medreservanter, har jag icke vid betänkandets justering hållit på detta yrkande.

Jag vill emellertid uttala såsom min förhoppning, att det under det pågående utredningsarbetet skall visa sig, att vad motionärerna här föreslagit är berättigat och att en omarbetning av den nuvarande nyttjanderättslagen skall vara den lyckligaste lösningen i fråga om en förändring av arrendatorernas ställning. Jag delar motionärernas synpunkter därvidlag, att en lagstiftning tagen ifrån Norrlandsförhållandena, icke är lämplig för mellersta och södra Sverige, för våra gamla kulturbygder. Jag befarar nämligen, att, om man därvidlag tager de norrländska förhållandena såsom ett exempel och föredöme, vi snarare råka få sämre än bättre förhållanden i mellersta och södra Sverige.

Utskottet har i sitt betänkande i sista stycket påpekat ett par felaktigheter i den lagtext, som utarbetats och framlagts av motionärerna. Jag kan emellertid icke se, att dessa påpekade brister behövt vara något skäl för ett avslag. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att utskottsmajoriteten inom sig sluter en så stor fond av juridisk sakkunskap, erfarenhet och bildning, att de förändringar, som behövt genomföras för att den föreslagna lagtexten skulle bliva ac-

ceptabel, kunnat utföras inom utskottet, och att förslaget kunnat framläggas i sådant skick, att det utan tvekan kunnat antagas av riksdagen.

Såsom frågan nu ligger har jag, herr greve och talman, intet yrkande att göra.

*Om
förbättrade
villkor för
vissa
arrendatorer.
(Forts.)*

Herr Petré, Bror: Herr talman! Vad som sist anfördes av den föregående ärade talaren gör det nödvändigt för mig att säga ett par ord i den föreliggande frågan.

De i utskottets betänkande angivna bristerna i den av motionärerna föreslagna lagtexten hava icke utgjort något motiv för utskottet till dess avstyrkande av motionerna, utan har endast varit ett påpekande, för den händelse någon reservationsvis eller i kamrarna skulle finna anledning att yrka bifall till den föreslagna lagtexten. Det är således endast för att tjäna till ledning för dylika eventuella yrkanden, som detta har upptagits. Det har nämligen visat sig, att genom ett förbiseende från motionärernas sida en av hörnstenarna i nyttjanderättslagen har i deras formulering bortfallit, och då hava vi ansett det vara vår plikt att påpeka förhållandet. Men givetvis har detta icke i minsta mån övat något inflytande på utskottets ståndpunkt i själva sakfrågan.

Det föreligger utan tvivel en rätt så säregen situation i denna fråga. Riksdagen skrev i fjol till Kungl. Maj:t och uttalade sig därvid för utarbetande av lagbestämmelser, syftande till en förbättring av arrendatorernas ställning i arrendeförhållandet. Kungl. Maj:t har omedelbart effektuerat denna riksdagskrivelse, och med bestämmelsernas utarbetande pågår. I år väckes så denna motion, i vilken man tager avstånd från riksdagens i fjol intagna ståndpunkt i frågan, i det att man nämligen nu gör gällande, att det endast i två hänseenden behöves ändringar i fråga om arrendatorernas ställning, och dessa ändringar böra genomföras genom att inarbetas i den allmänna nyttjanderättslagen. Det förefaller mig, som om motionerna måhända mindre syftat till att nu direkt få en ändring av lagbestämmelserna i ämnet till stånd, än desammas tillkomst haft samband med att vi haft en valrörelse under det gångna året. Man har därvid, att döma av motionernas innehåll, bland de grupper, från vilka desamma stamma, funnit, att man, då man under majdagarna i fjol var med om att besluta förut nämnda skrivelse, kommit längre ut, än man vid närmare övertvägande skulle hava önskat.

För min del vill jag säga, att det efter mitt förmenande icke kan vara lägligt, då denna fråga efter fjolårets riksdagskrivelse nu ligger under ett i enlighet därmed igångsatt, fortsatt utredningsarbete, att på detta stadium påkalla ett ändrat ståndpunktstagande i frågan från riksdagens sida. Sakligt sett finnes det enligt mitt förmenande ingen grund därtill, och det strider mot all gammal tradition att så göra. Mig förefaller det, att motionen närmast är att uppfatta som ett givakt från de grupper, från vilka den framkommit, att under utredningsarbetets fortgång se till, att icke komma längre ut å nya linjer beträffande arrendeförhållandet än att man kan stå för dem, när de en gång komma att föreligga till prövning. Jag vill emellertid framhålla, att de grupper, som motionärerna tillhöra, bland de s. k. jordsakkunniga hava en framstående målsman, nämligen förutvarande jordbruksministern herr Pettersson i Bjälbo. Den rätta ordningen för att framföra de synpunkter, som i motionerna gjorts gällande, synes mig vara, att de komma till uttryck under fortgången av ifrågasvarande utredningsarbete, därvid de bäst kunna vägas och bedömas gentemot andra alternativa linjer.

Jag har här i min hand ett tidningsurklipp, varav framgår, att justitieministern den 11 sistlidne april i Västerås höll ett föredrag, däri han lämnade en översikt av de nu pågående eller förestående lagstiftningsarbetena inom justitiedepartementet och i vilket han uttryckligen sade ifrån — efter att hava be-

Om
förbättrade
villkor för
vissa
arrendatorer.
(Forts.)

rört att frågan om bestämmelser rörande ersättning åt arrendatorer för av dem verkställda förbättringar å arrendejord för närvarande ligger hos de jordsakkunniga — att det i detta nu är en helt öppen fråga, huru dessa ting lagtek- niskt bäst skola lösas, huruvida det lägligast skall ske genom ändringar i den allmänna nyttjanderättslagen eller genom bestämmelsers infogande i en sepa- rat lag.

Jag tror därför, herr talman, på grund av vad jag nu anfört, att det är en fullt riktig uppfattning utskottet företräder, då det hemställer, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, därmed utgående från att diskussionen av denna ej så lättlösta fråga nu bör ligga hos de jordsakkunniga och inom justitiedepartementet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindhagen**: Jag föreställer mig, att riksdagens skrivelse i fjol avsåg att utgöra en påtryckning och en uppfordran till regeringen att taga under övervägande den utredning, som har framlagts av jordkommissionen i ett sär- skilt betänkande. Denna utredning inbegriper en omfattande enquête, en om- fattande statistik, en omfattande historik och ett diskuterande av alla de spörs- mål, som på förevarande lagstiftningsområde komma i fråga.

Nu förefaller det, som om denna utredning nästan skulle vara gjord förgä- ves, ty man talar officiellt icke vidare om den, utan det vinkas med en ny »ut- redning», som för att effektuera riksdagens skrivelse skulle hava igångsatts genom de fyra jordsakkunniga, som tillkallats av Kungl. Maj:t. Jag vill emel- lertid fästa uppmärksamheten på att dessa fyra jordsakkunniga icke komma att göra någon utredning i sakfrågorna. De ha visserligen fått sin huvud- sakliga verksamhet inriktad just på arrendelagen, men till grund därför kom- mer att ligga den utredning, som redan är gjord, och ingen annan. Slutligen ankommer det naturligtvis på regeringen att taga position till de olika frågorna, och då kan det hända, att regeringen följer dessa jordsakkunniga och icke jord- kommissionen. Det ligger i regeringens fria skön helt och hållet. Emeller- tid är det icke någon hemlighet, utan det har erkänts, att dessa jordsakkun- niga äro tillkallade för att åstadkomma en kompromiss, så att man kan vara säker på att här i riksdagen tämligen enhälligt få vissa förslag antagna. Detta kan man ju knappast kalla en sakutredning, men det kan möjligtvis vara en utredning om de åsikter, som några personer hava. Jag vill fästa uppmärk- samheten på att detta åsidosättande av den sakliga utredningen och tyngd- punktens läggande till en kompromisskommission är ett ganska betänkligt för- hållande, till vilket jag kommer att på ett mera ingående sätt återkomma, när vi skola behandla den s. k. bolagsförbudslagen, beträffande vilken man enligt mitt förmenande kan göra mycket grava anmärkningar mot ett så beskaffat utredningsarbete.

Genom att kompromisspolitiken skjutes i förgrunden vilar emellertid nu en ofantlig osäkerhet över hela frågan, och jag förvånar mig därför icke över att vissa ledamöter av högern redan nu hava kommit fram med några synpunkter för att mera officiellt fästa uppmärksamheten på sin ståndpunkt till ledning för den kompromissutredning, som äger rum däruppe. När de nu framhållit, att de vilja vara med om två saker, så är det alldeles utmärkt även för rege- ringen, ty då behöver man icke hysa någon räddhåga för att icke åtminstone de sakerna gå igenom, utan kompromissen kan vara färdig att åtminstone taga dessa reformer så långt de förordats i dessa motioner. Således hava dessa mo- tioner från konservativt håll haft sin betydelse, och detta även därigenom att man får veta vad högern vill i arrendefrågan. Uti dess valprogram vid höstens val berördes endast en av de två nu förordade punkterna.

Jag skall emellertid då också passa på att på detta enda sätt, som står dem

som nitälska för jordkommissionens betänkande till buds, fästa uppmärksamheten även på våra synpunkter vid detta kompromissavgörande däruppe, om vars irrgångar, vi icke känna någonting.

Då ber jag särskilt att få erinra om, att utskottet här i sitt betänkande återgivit sitt eget förslag, men icke reservanternas förslag förra året, vilket har gjort, att detta aktstycke, som tyckes vilja ligga till grund för den nya s. k. utredningen däruppe, huvudsakligen har färg av ett osäkert famlande emot ett uttunnande av jordkommissionens förslag. Emot detta aktstyckes atmosfär ber jag då att få lämna mitt bidrag i motsatt riktning, och jag ber att få hemställa om att herrar kompromissarier behagade taga allra största möjliga hänsyn också till de åsikter, som framfördes av reservanterna förra året, och jag vill hänvisa till att jordkommissionen var så gott som enhällig i huvudsaken.

Där har nu också framhållits, att frågan, huruvida dessa bestämmelser skola in i den allmänna arrendelagen eller i en särskild social arrendelag, avgjordes redan av Norrlandskommittén och i Kungl. Maj:ts på dess betänkande grundade förslag, så att man icke gärna kan gå fram på den linjen, att man inflickar alla erforderliga sociala bestämmelser i den allmänna arrendelagen. Då man ger tillkänna, att man vill ha allting där, och då det är så litet som får rum där, kan ett sådant tillkännagivande icke gärna innebära annat än en förhoppning, att man skall stoppa in så litet som möjligt, då det nämligen icke går att stoppa in mer än litet grand. Men inskränker man hela reformen till vad motionärerna föreslå, ha de naturligtvis ofantligt rätt i att det i så fall alldeles förträffligt kan stå i den allmänna arrendelagen, och då behöva vi inte någon vidare lag om den saken.

Jag skall be att vid detta tillfälle få särskilt betona en förbisedd punkt, som är utförligt diskuterad av jordkommissionen och i all synnerhet av Norrlandskommittén. Inför den invit till kompromiss, som ligger i detta betänkande med uteslutande av alla andra synpunkter än de där angivna, torde den särskilt behöva framhållas. Det är till synes icke någon av de största frågorna, men det är i alla fall en viktig sak för dem, det gäller. Det är, att man, ganska envetet efter min uppfattning, vill hävda, att om det skall bliva en minimitid för arrendeupplåtelse på låt oss säga femton år med optionsrätt, så bör det gälla både för jordägarna och arrendatorerna, så att arrendatorerna också bliva bundna vid denna långa tid. Detta är i jämlikhetens intresse, säger man, och det skall vara lika lag för alla. Men därvid har Norrlandskommitténs majoritet, bestående av konservativa och liberaler, framhållit, att detta är en falsk likställighetsprincip. Jordägaren är nämligen mest en aktieägare, som bor i Stockholm eller Sundsvall och sådana trakter, och han har inte någon avsevärd olägenhet av att jordägarna äro bundna vid den längre arrendetiden. För arrendatorer kan det däremot inträffa, att de på annat håll kunna finna bättre utkomst-möjligheter, och de borde i så fall få tillfälle att tidigare uppsäga sina kontrakt, under det att jordägarna skulle vara ovillkorligen bundna av den längre arrendetiden, vars syfte är, att jordbruket skall bliva ordentligt skött och arbetets frukter skola tillfalla den, som arbetar. Norrlandskommitténs majoritet föreslog den bestämmelsen, att en arrendator efter fem år alltid skulle ha rättighet att uppsäga kontraktet. För min del har jag i jordkommissionen förordat, att även denna tidsbestämelse bör anses vara obehörlig och obehörig. Detta är av en ofantlig betydelse, ty nu börjar man också under förvändning av hänsyn till arrendatorernas intresse motarbeta även den längre arrendetid, som skulle bereda trygghet för arrendatorerna och garantera, att jordbruket skötes ordentligt. Många arrendatorer våga sig inte på detta, säger man, emedan de ofta ha betänkligheter mot att binda sig för så lång tid.

För att även sådana, som de numera tyckas anses, revolutionära tankar, vilka 1904 bära voro moderata förslag ifrån konservativa och liberala kommittéleda-

Om
förbättrade
villkor för
vissa
arrendatorer.
(Forts.)

Om
förbättrade
villkor för
vissa
arrendatorer.

(Forts.)

möter, måtte få vanpryda detta betänkande och denna debatt, har jag velat tillägga detta, herr talman, till kännedom för den blivande kompromissen där uppe på höjderna.

Herr Sederholm: Herr talman! Utskottets ärade ordförande menade, att denna motion skulle vara föranledd av att de grupper inom riksdagen, till vilka motionärerna höra, skulle hava funnit, att de gått för långt, då de biträdde den av andra lagutskottet förordade riksdagsskrivelsen i fjol. Jag ber att få förklara, att så icke är förhållandet. Först och främst är denna motion icke någon partimotion, utan den är blott ett uttryck för motionärernas egen uppfattning i föreliggande fråga. Vid lösningen av de frågor, som här föreligga, kan man ju tänka sig två vägar. Den ena är att fortsätta på den sociala arrendelagstiftningens väg genom att utsträcka Norrlandslagen eller någonting liknande över andra delar av landet vid sidan av den allmänna arrendelagen och att på samma gång införa en lagstiftning av olika innebörd, när bolag och ekonomiska föreningar äro arrendeupplåtare, än när enskilda jordägare äro det. Vi anse, att detta alternativ eller införande av separata sociala arrendelagar bör i möjligaste mån undvikas. Vi mena, att i den mån det är möjligt — och vi anse, att det är möjligt i mycket stor utsträckning — det tryggande av arrendatorernas ställning, som kan vara önskvärt, bör ske genom en omarbetning av arrendelagen.

Sedan skrivelsen i fjol avläts, har det inträffat något, som utskottets ärade ordförande icke berörde, nämligen den jordkongress, som hölls i slutet av förra året. Där diskuterades dessa två linjer för lösande av de frågor, där en förändrad lagstiftning kan vara påkallad på detta område, och vi ha ansett det lämpligt och riktigt att framföra denna motion för att giva uttryck åt vår uppfattning, att det är efter den linje, som ligger till grund för de i motionen gjorda förslagen, som frågorna så långt som möjligt böra lösas. Motionen utgör också ett uttryck för vår uppfattning, att i de hänseenden, som beröras av de förslag, som vi här kommit med, borde redan nu en förbättring med avseende på arrendatorernas ställning kunna beslutas. Vi mena, att riksdagen, oberoende av vad som för övrigt kan befinnas lämpligt och önskvärt, redan nu kunde besluta dessa ändringar.

Jag undrar, om icke utskottets ordförande också är av samma uppfattning som vi, att de förändringar, som vi hava föreslagit, verkligen kunde vara så pass önskvärda och lämpliga, att de kunde samla riksdagens majoritet och att utskottet borde ha kunnat förorda bifall till reservationen med den redaktionella förändring, som varit behöfvig. Så har emellertid icke skett, och då vi icke äro i tillfälle att yrka bifall till motionen på grund av de formella brister, som förefinnas i den föreslagna lagtexten, vill jag, herr greve och talman, icke framställa något yrkande. Vi bliva i varje fall, när antagligen vid nästa riksdag ett förslag i frågan kommer att föreligga, i tillfälle att se, i vad mån våra riktlinjer blivit följda. Jag hoppas, att motionen, om den också icke nu kan föranleda någon lagändring, dock skall åtminstone i någon mån kunna i avsedd riktning påverka den utredning, som för närvarande pågår.

Herr Petré, Bror: Då den siste talaren i sitt anförande kom in på sakfrågan i det nu föreliggande förslaget, anser jag mig pliktig att därutinnan säga ytterligare några ord såsom tillägg till vad förut berörts i debatten.

Motionärerna tänka sig en uppdelning av arrenden i dels sådana av mera tillfällig art och dels sådana av mera varaktig natur. Definitionen på denna åtskillnad uttryckes i lagtexten endast med orden: »arrende, som är att anse såsom tillfällig», och motsatsen är då ett arrende av det varaktiga slaget. Gränsen för rätt till ersättning för av en arrendator verkställda jordförbätt-

ringar bestämmas enbart efter denna definition, så att i fall ett arrende skall anses vara av det varaktiga slaget, således icke tillfälligt, tillerkännes genom lagen under däri närmare angivna förutsättningar, arrendatorn rätt till ersättning för de jordförbättringar han under arrendetiden verkställt. Nu vill jag fråga: är det möjligt, att arrendatorerna skola kunna med nödig grad av visshet veta, om de kunna anses innehava ett arrende, som är att anse såsom tillfälligt eller varaktigt, utan att det finnes någon närmare bestämning om vad som menas med det ena eller det andra? Göra de markförbättringar, kunna de, när frågan vid fastighetens avträdande kommer till avgörande, få det svaret: »Ert arrende är icke att anse som varaktigt, utan det är tillfälligt arrende, och därför får ni icke någon ersättning för gjorda markförbättringar.» Skall man lägga frågan om ersättning för markförbättringar efter denna uppdelning av arrenden, vartill vissa skäl kunna tala, måste man enligt min mening i lagtexten på något sätt söka närmare bestämma, vad som är att anse som tillfälligt och icke tillfälligt arrende, men jag tror icke, att det är lätt att göra det.

Den bestämmelse, som av motionärerna föreslås beträffande grunden för ersättning, därutinnan att avdrag skall »ske med belopp, som svarar mot den fördel, arrendatorn njutit av nyodlingen eller förbättringen», är hämtad från lagutskottets utlåtande i fjol. Det är en riktig tanke, men den torde behöva närmare utformas till nödig ledning för dem, som skola tillämpa bestämmelsen. Jag tror icke, att uttrycket på detta sätt kan inflyttas i lagtexten utan någon närmare förklaring.

Jag skall icke göra några ytterligare anmärkningar i själva sakfrågan. Jag tror, att hela frågan måste mera genomdiskuteras än som skett i motionerna.

Jag ger slutligen herr Lindhagen fullständigt rätt i att hela materialet i denna fråga är samlat av jordkommissionen, och det är nu mest ett övervägande av de linjer, vilka böra följas, som det kommer an på.

Herr Lindhagen: Med anledning av herr Sederholms anförande vill jag bara påpeka, att jag icke sade något annat, än att det varit klokt och förståndigt av herr Sederholm och hans medmotionärer att väcka detta förslag, och det kan han inte gärna annat än förena sig med mig i. Då nu herr Sederholm — med synnerligt fog i det ovissa läge, vari denna fråga befinner sig — också särskilt betonade, att han önskade en lösning i överensstämmelse med sina linjer, så har jag i mitt anförande velat framhålla, att jag för min del önskar en lösning i överensstämmelse med jordkommissionens linjer. Och då det i utskottets betänkande talats åtskilligt om att det är en förutsättningslös utredning — ett farligt och innehållslöst ord, ty i allmänhet ligger det nog till på annat sätt — så vill jag säga, att utredningen dock icke får vara »förutsättningslös» på det sättet, att det icke angives som en bestämd riktlinje för lösningen, att de svagare ställda befolkningsklasser, om vilka det här är fråga, också bliva effektivt hjälpta och att de icke på grund av någon »förutsättningslöshet» bara få en liten bråkdel av vad dem rätteligen tillkommer.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring i § 36 stadgan för fortsättningskolan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38 och 39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 6 februari 1925 dagtecknad proposition, nr 47, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen medgiva, *dels* att den statsverket för närvarande tillhöriga Skara—Timmersdala järnväg finge försälas till Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag för en köpesumma av 125,000 kronor och på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med ett av nämnda bolag den 20 december 1924 avgivet anbud; *dels ock* att, därest Trollhättan—Nossebro järnväg försålles till nämnda bolag för en köpeskillning av 225,000 kronor och på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med berörda anbud, järnvägen finge upphöra att häfta såsom pant för statens fordran på grund av beviljat statslån för järnvägens anläggning, i den mån samma fordran överstege köpeskillingen, i följd varav i järnvägen meddelad in-teckning för det överstigande beloppet finge dödas; att i sammanhang därmed Trollhättan—Nossebro järnvägsaktiebolag i likvidation finge befrias från sin ansvarighet för nämnda statslån samt att köpeskillingens belopp finge i järnvägen inestå såsom lån, att jämte ränta betalas på villkor, som i propositionen angivits.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet förehaft till behandling följande inom riksdagen motionsvis gjorda framställ-

ningar, nämligen *dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *K. Heyman* och *G. Strömberg*, nr 199, och den andra inom andra kammaren av herr *A. Hansson* i Trollhättan, nr 277, vari hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 47 samt att driften å järnvägen Trollhättan—Nossebro måtte genom statens försorg uppehållas, *dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edward Larson* m. fl., nr 200, och den andra inom andra kammaren av herrar *H. Bäcklund* och *C. Vahlstedt*, nr 276, vari yrkats, att förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas i vad densamma berörde Skara—Timmersdala järnväg, *dels ock* en inom andra kammaren av herr *J. Hedin* väckt motion, nr 278, vari hemställdes, att försäljningsvillkoren måtte kompletteras med bestämmelser, varigenom rätt till anslutning vid Timmersdala järnvägsstation av järnväg till Mariestad säkerställdes på billiga och skäliga villkor.

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte medgiva *dels* att den statsverket för närvarande tillhöriga Skara—Timmersdala järnväg finge försälgas till Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag för en köpesumma av 125,000 kronor, *dels ock* att, därest Trollhättan—Nossebro järnväg försålles till nämnda bolag för en köpeskillning av 225,000 kronor, järnvägen finge upphöra att häfta såsom pant för statens fordran på grund av beviljat statslån för järnvägens anläggning, i den mån samma fordran överstege köpeskillningen, i följd varav i järnvägen meddelad inteckning för det överstigande beloppet finge dödas; att i sammanhang därmed Trollhättan—Nossebro järnvägsaktiebolag i likvidation finge befrias från sin ansvarighet för nämnda statslån samt att köpeskillningens belopp finge i järnvägen inestå såsom lån, att jämte ränta betalas;

allt på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med ett av Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag den 20 december 1924 avgivet anbud, dock med iakttagande av i utlåtandet angivna tillägg och ändringar.

b) att de av herrar Heyman och Strömberg, E. Larson, Bäcklund och Vahlstedt, Hansson i Trollhättan samt Hedin i ämnet väckta motionerna (I: 199 och 200 samt II: 276—278) måtte anses besvarade genom vad utskottet förut i utlåtandet anført och hemställt.

Reservation hade anmälts av herrar *A. F. Vennersten*, *C. I. Asplund* och *A. Danielsson*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava den lydelse som i reservationen angivits.

Herr Vennersten: Herr greve och talman, mina herrar! Vid detta betänkande finnes fogad en reservation, däri tre av utskottets ledamöter gjort hemställan om beaktande i motiveringen av ett nytt faktum, som tillkommit närmast efter det att utskottet haft denna fråga till behandling. Här är inte frågan om någon ändring i den hemställan, som utskottet gör, utan endast om ett tillägg i fråga om motiveringen av innebörd, att det skulle läggas i Kungl. Maj:ts hand att ta hänsyn till det nya faktum, som jag nu åberopat, för att, om omständigheterna därtill föranleda, uppta ärendet till förnyad omprövning. Jag har ingen anledning att gå djupare in på ämnet, men jag vill dock framhålla det rimliga i den begäran, som här framställes i reservationen, nämligen att det måtte beredas möjlighet till beaktande av de synpunkter, som nu framkommit från vederbörande intressenter i en av de ifrågavarande järnvägarna. Det är Trollhättans stad, som genom samtliga sina stadsfullmäktigegrupper vänt sig till utskottet. Då tiden icke medgav sammankallandet av ett stadsfullmäktigesammanträde, innan den hemställan, som nu är i fråga, skulle göras, samlades dessa grupper för att söka få till stånd ett uttalande,

Första kammarens protokoll 1925. Nr 29.

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m
(Forts.)

som kunde bringas till statsutskottets och riksdagens kännedom och föranleda en sådan hemställan, som vi reservanter här gjort. Jag vågar tro, att ingen här i kammaren skall kunna finna det vara orimligt begärt att, på samma gång vi fatta ett positivt beslut i frågan i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, vi lämna åt Kungl. Maj:t bestämmanderätten i visst avseende eller uttala oss för att hinder inte bör möta för Kungl. Maj:t att underkasta ärendet den förnyade omprövning, som kan föranledas av denna nytillkomna omständighet.

Jag skall inte uppta kammarens tid i denna sena timme med att ytterligare motivera detta. Saken talar enligt mitt förmenande så klart för sig själv, att jag vågar hoppas, att kammaren skall bifalla det yrkande, som jag nu framställer, nämligen om bifall till reservationen.

Herr Jeansson: Herr vice talman, mina herrar! Herr Vennersten har i sitt anförande yrkat bifall till statsutskottets hemställan, men med ett tillägg till motiveringen, innebärande att även ett lokalt intresse skulle kunna tillgodoses. Statsutskottet, som hade den omnämnda skrivelsen, vilken var ställd till statsutskottets ordförande, till behandling, ansåg sig emellertid icke böra fästa något avseende vid detta nya uppslag, då det icke kunde lända till något praktiskt resultat.

Vid föregående års riksdag behandlades en kungl. proposition om inköp av dessa båda järnvägar i Västergötland, men denna vann icke statsutskottets tillstyrkan eller riksdagens bifall, utan i stället förordades och antogos de motioner, som inneburo avslag på framställningen och utredning av frågan. Då ärendet den gången uppsköts, så må man väl tycka, att de lokala intressena i orterna skulle haft tid på sig att ytterligare undersöka, om det fanns någon stämning för att ta hand om dessa järnvägar i de orter, som de genomlöpa. Man har ju haft ett helt år på sig, men ändock kommer man i elfte, för att inte säga tolfte timmen, då ärendet ligger på statsutskottets bord och redan slutbehandlats av dess fjärde avdelning — inte med något positivt förslag eller något bevis för att det verkligen finns ett intresse för att realisera saken, utan endast med ett referat från ett enskilt sammanträde av några av stadsfullmäktiges ledamöter, som uttala sina sympatier för förslaget. Man bör då förstå, att statsutskottet icke kunde finna anledning att fästa samma avseende vid framställningen, som om den kommit mera vederhäftigt.

Man kan ju säga med herr Vennersten, att det skadar väl ändå inte att Kungl. Maj:t får detta bemyndigande att sälja till bästa möjliga pris och eventuellt till annan reflektant. Men då man närmare sätter sig in i frågan — och fjärde avdelningen har mycket noga genomarbetat detta ärende, herr Vennersten har ju också själv varit med där — så skall man finna, att saken icke är så enkel. För det första innebär det uppslag, som kommit, endast ett inköp av Nossebro järnväg och icke av Timmersdala järnväg. För den senare har icke något förslag framkommit, och det kan ju icke vara ändamålsenligt för staten att driva och hålla material för den ena, men icke den andra av dessa, som det sades i andra kammaren, blindtarmar av smalspåriga järnvägar.

Däremot avser det anbud, som föreligger från Västergötland—Göteborgsbanan, bägge järnvägarna, och då svar skall lämnas härpå före innevarande års riksdags slut, riskeras att försitta tiden med att utreda ärendet ytterligare. Ty om Kungl. Maj:t skall underhandla med vederbörande, så kan Kungl. Maj:t inte göra upp med Västergötland—Göteborgs järnväg, och man kan inte gärna tänka sig, att under de fjorton dagar, som återstå för riksdagen, man skall hinna att i orterna ordna denna fråga och komma fram med förslag, som Kungl. Maj:t kan reflektera på.

Det finns också en annan omständighet, som talar mot detta tillägg till motiveringen, och det är, att Kungl. Maj:t och sedermera statsutskottet i hög grad

tillmötesgått motionärernas och bygdernas uttalade önsknings, bland annat om återköp av järnvägen till självkostnadspris, detta just för att trygga orternas intresse. Om det en gång skulle komma därhän, att det stora smalspåriga järnvägsbolaget skulle sköta dessa banor på ett otillfredsställande sätt eller staten behöva dem, så äger Kungl. Maj:t rätt att återköpa järnvägarna på samma villkor, som staten på sin tid försålt dem. Ett sådant villkor kan man aldrig tänka sig, att ett ortsbolag skulle kunna vara med om och ingen annan gärna heller. Om en köpare förvärvar ett dåligt företag, sätter det i gott stånd och driver upp affären, är det då icke gentilt att vilja återsälja det till den ursprungliga säljaren utan förtjänst? Jag tror också, att representanterna på västgötabanken skola medge att sådana villkor kan aldrig Kungl. Maj:t få av andra än Västergötland—Göteborgsbolaget, och att detta kan bjuda dem beror väl på, att man anser risken av en sådan eventualitet ringa.

Genom den motivering, som statsutskottet lämnat, har utskottet gått motionärernas önsknings till mötes i nästan alla punkter utom naturligtvis avslagspunkten. Man har haft underhandlingar med Göteborgsjärnvägsbolaget, och det har gått in på det ena efter det andra. Det tillmötesgående, som visats, är sådant, att man måste finna utskottets motivering vara för de lokala intressena ytterst fördelaktig.

Nationalekonomiskt sett är det också en fördel, att det smalspåriga systemet sammanföres, mot att man driver dessa små järnvägar var för sig. Slutligen ber jag få tillägga, att jag är fullt övertygad om att den köpare, som nu enligt Kungl. Maj:ts förslag, därest riksdagen godtar det, kommer att bli ägare av järnvägarna, skall tillgodose de lokala intressena på allra bästa sätt. Det lär inte vara så, att det här är ett övervägande Göteborgsintresse. Det har sagts mig från Göteborgshåll i dag, att aktierna till stor del ligga ute i orterna. Med den påtryckning, som kommer från orterna, och även i rent självbevarelse- och affärsintresse kommer köparen att på alla sätt tillgodose orternas intresse bättre, och på grund av sina större resurser kan den också göra det bättre än vad fallet skulle bli, om man i bygderna fick ha kvar sin bana.

Herr greve och talman, på grund av vad jag nu yttrat, anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan såväl i kläm som motivering.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Jag har begärt ordet för att anföra några synpunkter med anledning av det föreliggande förslaget om försäljning av Skara—Timmersdala järnväg. Jag förstår mycket väl, att det är ganska hopplöst att komma något längre än utskottet gått, men jag kan icke underlåta att ändå säga några ord. Det är nämligen en fråga av ganska stor betydelse för ortsbefolkningen där nere. Det gäller, om vi skola kunna få en fortsättning av denna blindtarm, som en talare just yttrat, eller om vi för all framtid skola få bibehålla den järnväg vi nu ha.

Timmersdalabanan byggdes 1907—1909, den är 26 kilometer lång och drog en kostnad av något över 700,000 kr. Banan stannar ute på rena, rama landsbygden. Redan från början stod det för många klart, att det var olyckligt, att banan stannade, som den gjorde, men med järnvägsbyggen är det ju så, att det fordras pengar och åter pengar, och när det därtill fanns ett visst intresse, som inte ville, att järnvägen skulle gå längre, var det naturligtvis lätt att få den att stanna, där den gjorde. Det har emellertid under hela tiden arbetats på att få en fortsättning till Mariestad eller eventuellt någon annan plats, och det har gjorts teckningar i kommunerna och likaså i Mariestads stad, så att vi nu ha ett aktiekapital inestående i bank på 520.000 kronor. Dessutom pågå teckningar i kommunerna, och jag har mig bekant, att i morgon blir

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

det en kommunalstämma, där man ämnar teckna ett rätt avsevärt belopp för att bidra till att få fortsättningen till stånd.

Det är alldeles givet, att om den föreslagna försäljningen kommer till stånd, blir det ytterst små utsikter att få en fortsättning, därför att det är just en av de största aktietecknarna, som är angelägen om att få sina pengar tillbaka. Blir det så, att riksdagen bifaller statsutskottets förslag, så har denna kommun tillfälle att komma ifrån teckningen och få sin pengar tillbaka, och därmed förfaller för all framtid, såvitt jag förstår, tanken på en utbyggnad av järnvägen.

Jag ber i detta sammanhang att få säga, att det är ingen som helst avoghet mot Västergötland—Göteborgs järnväg såsom sådan, vare sig från min sida eller från ortsbefolkningens sida. Vi äro alla fullt på det klara med, att järnvägen kommer att skötas bättre i V. G. J:s hand än vad den skötts i statens hand. I varje fall kan den inte bli sämre skött än vad den blivit. Vi ha nämligen haft en tågförbindelse i vardera riktningen om dagen, och den har varit så lagd, att om man rest något längre än till de allra närmast liggande städerna, så har man inte kunnat komma tillbaka samma dag tågledes, och då förstår nog litet var, att det inte varit särskilt stor nytta av järnvägen. Första tiden hade vi tre tåg om dagen, det nedgick till två tåg om dagen, och nu har det som sagt en längre tid endast gått ett tåg om dagen! Det är ju alldeles uppenbart, att det skall bli en dålig inkomst, om man trafikerar järnvägen på sådant sätt som här skett. Det har från kommunerna petitionerats om, att järnvägsstyrelsen skulle ge oss bättre tågförbindelser, men denna kommunernas önskan har lämnats utan avseende från järnvägsstyrelsens sida under förklaring, att ekonomien inte skulle tillåta det. Ja, man förstår mycket väl den ståndpunkt, som järnvägsstyrelsen intagit, då man nu fått klart för sig, att den beslutat, att järnvägen skulle säljas. Det beslut, som riksdagen i dag går att fatta, är ju endast, kan man säga, ett konfirmerande av en överenskommelse mellan kungl. järnvägsstyrelsen och riksgäldskontoret, förmodar jag, å ena sidan och Västergötland—Göteborgs järnväg å den andra. Vad allmänheten där nere emellertid inte kan förstå är den stora brådskan i fråga om försäljningen av järnvägen. Det har ju varit en så stor brådska, att man inte ens hunnit få med personalens förhållanden, utan dessa ha först blivit tillrättalagda genom de motioner, som väckts i frågan. Jag kan inte tänka mig, att man med berätt mod velat lämna personalen åt sitt öde, utan det har väl berott på, att man haft så bråttom, att man förbisett att ta med den.

Nu talar man om förlusterna. Ja, järnvägen i fråga har ju visserligen år 1924 lämnat ett mindre driftunderskott, men den har dock lämnat driftöverskott såväl 1921 som 1922 och 1923. År 1923 var driftöverskottet 5,730 kronor, då voro förstas inte räntorna inräknade häri. Nu har i propositionen anförts, att 1924 gått med ett driftunderskott av 15,000 kronor. I verkligheten stannar, såvitt jag förstår, driftunderskottet vid 1,136 kronor, naturligtvis även här oberäknat räntor. För att få fram detta underskott har man tillgripit extra arbeten. Sålunda har man infört vatten- och avloppsledningar i Skara—Timmersdala järnvägsstationer, man har lagt rundspår på två ställen, och man har byggt ett par mindre magasin, för att nu endast nämna några saker. Hade inte dessa extra arbeten tillgripits, så skulle inte ens under 1924 järnvägen lämnat underskott, men man ville tydligen ha fram ett underskott. I annat fall torde väl, med den minskade trafik, som visat sig på järnvägen, man inte behövt tillgripa dessa extra arbeten just under 1924, då järnvägen kunnat reda sig utan dem förut under en tid, då den hade ganska stor trafik.

Det mest märkliga i hela denna historia är järnvägsstyrelsens kalkyler. De ha så omkastats sedan 1923, att de blivit raka motsatsen mot vad de då voro.

1923 skrev kungl. järnvägsstyrelsen till riksgäldskontoret och förklarade, att om den fick 100,000 kronor till inköp av rullande materiel, skulle järnvägen i fråga lämna ett överskott av 17,000 kronor. Nu har man kommit med en utredning, som visar ett driftunderskott av 15,000 kronor, då det i verkligheten, som jag förut sagt, endast rör sig om 1,136 kronor. I stället för att räkna med den värdeökning, som givetvis måste bli en följd om järnvägen blir utbyggd, ha vederbörande räknat med en värdeminskning. Ja, det är, som det gamla ordspråket säger: Med siffror och statistik kan man bevisa nästan vad som helst! I det privata livet och i synnerhet i affärlivet är det ju vanligtvis så, att om man har anledning tro beträffande en vara, som man har att försälja, att det föreligger någonting, som inverkar på denna varas värde, det vill säga, om man har anledning tro, att den skall stiga i värde, så väntar man med försäljningen till dess denna stegring inträtt. Här har man gått den rakt motsatta vägen. Här vill man skynda sig att sälja järnvägen, innan denna stegring inträtt, ty det är väl ändå uppenbart, att blir det en fortsättning av Skara—Timmersdala järnväg, så kommer den att stiga i värde. Det måste — jag för min del kan inte förstå annat — bli en given följd. Ja, det borde naturligtvis ligga i sakens natur, att sedan Skara—Timmersdala järnväg blivit en del av en genomgående järnväg med anknytningar i båda ändar, så får den ett helt annat värde än då den stannar ute på rena, rama landsbygden. Både i fråga om bärighet och ur trafiksynpunkt måste Skara—Timmersdala järnväg få ett helt annat värde, om den blir en genomgående järnväg än om den, som nu är fallet, skall vara en »blindtarm», som stannar ute på rena, rama landsbygden.

I ett hänseende kan jag i alla fall instämma med Kungl. Maj:t och kommitterade och likaså med utskottet och det är, att de privatskötta järnvägarna skötas både förmånligare och billigare än de, som äro i statens hand. Detta torde genom den kungl. propositionen vara fastslaget. Bara detta är ju värt ganska mycket. Hittills har man ju alltid från visst håll utgått ifrån, att så mycket som möjligt skulle överföras i statens hand. Skulle Skara—Timmersdala-banans försäljning utgöra vändpunkten i denna tankegång, ja, då har denna försäljning haft en stor mission att fylla. Såsom skäl för försäljningen av banan uppges sparsamhet. Ja, det rör sig dock, som jag förut sagt, i detta fall endast om en ganska blygsam summa, och jag vågar uttala den förhoppningen, att har man nu slagit in på sparsamhetens väg, låt vara att det här endast rör sig om ett blygsamt belopp, så bör det finnas många andra områden, där verkliga besparingar kunna vinnas. Har man nu erkänt, att staten är mindre lämplig att driva affärsrörelse och att detta bör överlämnas till privat företagsamhet, då borde konsekvensen vara den, att regeringen upplöser socialiseringsnämnden. Då har den ingen uppgift längre att fylla. Här finns ett område, där verklig sparsamhet skulle kunna vinnas.

Ja, det är naturligtvis svårt, så som saken ligger, för oss att komma med ett yrkande, men jag förutsätter, att det förslag, som innefattas i den avgivna reservationen, också kan komma till användning i fråga om Skara—Timmersdalabanen, för den händelse någon sådan möjlighet skulle föreligga, och under sådana förutsättningar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Det är ett principuttalande i detta utskottsuttalande, som jag inte kan underlåta att något fästa mig vid, innan jag går att tala om det enskilda fallet.

Det är den förlust, som staten gör på dessa järnvägar, som föranlett utskottet att uttala en varning för staten att nedlägga pengar på dessa enskilda järnvägar. Vad är det då, som staten har förlorat? I Trollhättan—Nossebro järn-

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

väg, den järnväg som jag känner till, utgör förlusten något över 300,000 kronor i kapital, vartill kommer en del räntor. Dessa 300,000 betyda en 10 kronor per meter järnväg, det vill säga det är inte mycket mer än ett statsanslag till en något så när hygglig väg. Är detta verkligen ett belopp, som man har anledning att sörja så mycket över? Är icke kammaren övertygad om, att de pengar, som här använts, äro väl använda? Statens förlust drar med sig en förlust för kommunerna, som är betydligt större, men jag är övertygad om — ja, jag vet det — att dessa kommuner sörja icke över, att de lagt ner dessa pengar, ty de veta värdet av järnvägen. Jag är lika viss om, att vad staten fått i ersättning på grund av dessa traktors uppblomstring och även genom sina egna fiskaliska intressens tillgodoseende väl uppväger vad den givit ut. Naturligtvis skola framdeles liksom nu de ekonomiska möjligheterna för nya järnvägsföretag undersökas, och man skall naturligtvis ta hänsyn till de nya förhållanden, som inträtt, förhållanden, som bland annat sammanhånga med motortrafiken på landsvägarna, men även med motortrafiken på järnvägarna. Men man har ingen anledning att i allmänhet och inte heller i detta särskilda fall uttala någon varning. Det har för något år sedan gjorts på samma sätt här, och jag vet, att detta redan givit anledning till vissa restriktioner från myndigheternas sida. Jag har anledning att befara, att ett järnvägsföretag nere i Skaraborgs län, som åtminstone synes vara ganska befogat, icke kommer till utförande. Jag vill särskilt rikta uppmärksamheten på detta för de kammarledamöter, som äro från Mellansverige, ty skulle detta bli statens politik, så kommer det att gå ut över de mellansvenska landskapen, där ännu nya järnvägsförbindelser av denna art behöva komma till stånd. I sydligaste Sverige tror jag behovet nu är tillgodosett, och i Norrland bygger man ju huvudsakligen statsbanor.

Vad nu beträffar frågan om försäljning av dessa småbanor, så var ju den, som vi veta, före förra året, och i princip anslöt jag mig då oförbehållsamt till den politik, som gick ut på att samla dylika småjärnvägar i större koncerner, det vill säga just i den riktning, som detta förslag går. Emellertid förelåg då ifrån statsutskottets sida en möjlighet, att en statsbana skulle komma till stånd genom delar av det län, varifrån jag är, vilket naturligtvis hade inneburit en sådan fördel, att jag för min del anslöt mig till avslagsyrkandet för att få en undersökning till stånd. När nu ärendet återkommer, ha meningarna på ett helt annat sätt än förra året samlats om ett bifall till propositionen. Den enda skiljaktigheten mellan utskottets kläm och reservationen ligger, såsom påpekats av reservanten, däri, att reservationen skulle öppna en möjlighet för Kungl. Maj:t att överväga vissa nya fakta, som på sista tiden tillkommit. Den stänger inte möjligheten för Kungl. Maj:t att omedelbart slå till med denna affär, om Kungl. Maj:t skulle finna, att dessa möjligheter, som vi här i riksdagen icke nu kunna beräkna till deras fulla vidd, icke visa sig innebära något eller om det icke skulle vara möjligt att få det överenskomna kontraktet med Västgötabanan på någon tid uppskjutet.

Det riktades en anmärkning mot Trollhättan för att man inte tidigare varit ute med sina förslag. Det är ju möjligt, att anmärkningen i någon mån kan vara berättigad, men man kan förstå den invändning, som från detta håll gjorts, nämligen att man först ville avvakta resultatet av Kungl. Maj:ts utredning, innan man vidtog några vidare åtgärder.

Vad i övrigt angavs från utskottets talesman hade varit mera förklarligt, om det kommit från statsrådsbänken. Väl kan man förstå, om propositionens framläggare utvecklat, att han kommit till den ståndpunkten, att han ansåg frågan vara slutligt behandlad och icke vidare ville ta någon befattning med den eller göra några vidare utredningar, men det förefaller mig litet underligt från utskottets sida med denna omsorg om Kungl. Maj:ts bekvämlighet. Re-

reservationen innebär ju ingenting annat än en begäran, att Kungl. Maj:t omedelbart måtte ta något närmare sikte på dessa nya förhållanden, och då det inte kommit någon invändning från Kungl. Maj:ts sida — det kanske kommer, det vet jag inte, och det får man ju se — finner jag icke någon anledning varför icke kammaren skulle kunna gå med på reservanternas framställning. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)*

Herr **Heyman**: Herr greve och talman! I egenskap av motionär i föreliggande fråga hemställer jag, att kammaren måtte bifalla den vid utskottets betänkande av herr Vennersten fogade reservationen. För såvitt jag förstår, medför ett bifall till reservationen icke några ökade utgifter för statsverket. Det innebär endast, att de gamla intressenterna, inklusive staten själv, som genom vattenfallsstyrelsen tecknat ett avsevärt belopp i banan, efter Kungl. Maj:ts förnyade prövning eventuellt beredes prioritet på att få köpa banan till samma förmånliga pris som den nu erbjudes Västgötabanan.

Med hänsyn till att det störstadels torde vara det synnerligen hårdhanta trafikkontrakt, som den lilla Nossebrobanan nödgats hava med den stora Västgötabanan, som i huvudsak äges av Göteborgs stad, som åstadkommit Nossebrobanans misär, synes det vara rättvist och billigt, att de gamla intressenterna i detta hänseende beredes förmånsrätt framför Västgötabanan.

Nu sade herr Jeansson i Kalmar, att de gamla intressenterna haft mycket god tid på sig för att komma in med köpeanbud. Denna erinran saknar givetvis icke udd, men jag vill härtill invända, att man inom intressentkretsar icke kunde tänka sig möjligheten av att statsutskottet med herr Jeansson i Kalmar kunde vara till den grad »gudaktigt», att det i förevarande fall belönade ont med gott.

Så kommer emellertid faktiskt att ske, om man bifaller föreliggande förslag om försäljning av Nossebrobanan till Västgötabanan. Ty, mina herrar, märk väl, att det här gäller att för 225,000 kronor bortslumpa Nossebrobanan, som, när den byggdes färdig år 1915, kostade 1,250,000 kronor och i vilken staten har en fordran på nära 1,000,000 kronor, till Västgötabanan, som säkerligen mer än någon annan bidragit till Nossebrobanans ofärd.

I övrigt, mina herrar, vad är det egentligen för form av köp, som här föreligger? Den lilla köpeskillingen 225,000 kronor, skall staten underdånigast få låna Västgötabanan mot 5 % årlig ränta, d. v. s. köparen lånar köpeskillingen av säljaren. Denna form av köp kallar jag, herr talman, för arrende; något annat är det icke. Det är sålunda ett spegelfäkeri med köp, som i verkligheten icke betyder något annat än att Västgötabanan eller Göteborgs stad, dit allt vatten på Västkusten med eller mot strömmen måste rinna, för 12,500 kronor om året får arrendera en bana, som har ett nuvarande byggnadsvärde av omkring 2 miljoner kronor och som leder till ett av landets största industricentra, och där staten i olika företag har investerat kapital för över 100 miljoner kronor. Detta är sanningen med fabeln om köpet.

Nu sade herr Jeansson också, att Västgötabanan säkerligen kommer att trafikera Nossebrobanan lika bra som något annat enskilt företag. Till detta vill jag svara, att förmågan finnes där nog, men om även viljan finnes, det är frågan.

Det är i detta hänseende, som man i Trollhättan och i övriga av banan berörda orter hyser vissa tvivel. Man har i dessa orter den uppfattningen, att Nossebrobanan i Västgötabanans ägo hädanefter liksom hittills i främsta rummet kommer att skötas i Göteborgs stads intresse och endast i andra rummet i de orters intressen, för vilka banan en gång i tiden byggdes.

Härpå anse de sig redan under trafikeringstiden ha erhållit levande belägg, bland annat genom den tidtabell, som Västgötabanan tidtals bestod Nossebro-

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

banan. Denna tidtabell torde verkligen också mera hört hemma i Strix än i »Sveriges Kommunikationer». Man betänker nämligen, att denna bana särskilt på initiativ av vattenfallsstyrelsen tillkom för att vara en »matbana» för den stora arbetarbefolkningen i Trollhättan. Detta banans syfte fyllde Västgötabanen på så sätt, att mattåget på morgonen utgick från Nossebro till Trollhättan utan mat vid halv tolvtiden på dagen och kom fram till Trollhättan ungefär klockan ett, sedan givetvis all mjölk- och torghandel för dagen var slut! Maten gick såsom förut med Västgötabanen till skafferierna i Göteborg.

Ur dessa synpunkter, herr greve och talman, hemställer jag om bifall till herr Vennerstens reservation.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att jag icke haft tillfälle att vara inne från debattens början, men jag förmodar, att frågan redan är utklarerad genom uttalanden från de båda meningsriktningar, som här framträtt i utskottets utlåtande och som icke skilja sig så väsentligt från varandra. Dock ber jag för min del få framhålla, att enligt min uppfattning det knappast torde finnas stor utsikt för att komma fram till annan lösning än den Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt även om kammaren skulle bifalla reservationen. Andra kammaren har redan bifallit utskottets hemställan, och ett beslut i annan riktning här i kammaren torde således komma att endast ytterligare komplicera saken.

Emellertid får jag säga, att jag är herrar reservanter synnerligen tacksam för det till synes stora förtroende, som de ha för Kungl. Maj:t, och för min del anser jag icke, att man kan avvisa det förtroendet, utan blir det så, att riksdagen överlämnar frågan till Kungl. Maj:t att ånyo pröva, har jag naturligtvis för min del ingenting att invända. Jag måste emellertid såsom min uppfattning säga och ytterligare stryka under, att jag icke tror mycket på ett resultat av frågans förnyade omprövning, därför att denna fråga — erinran därom har kanske redan skett här i dag — ingalunda är ny. Den förbereddes ganska lång tid före 1924 års riksdag; den behandlades där i syfte att åstadkomma en förnyad utredning; denna har nu skett, och det har i år dragit ut ända till innevarande maj månad innan frågan kommit upp i kamrarna. Vederbörande hade då, om det funnits något livligt intresse för att ordna saken på annat sätt, haft tillfälle att giva uttryck åt sina intressen tidigare; nu ha de kommit fram i sista minuten med sitt förslag. Det skulle ingen ha varit mer tillfredsställd än jag, om jag hade haft tillfälle att tillstyrka Kungl. Maj:t att få frågan löst på ett mer tillfredsställande sätt än nu varit möjligt. Då något annat uppslag icke inkommit och Kungl. Maj:t icke heller kunnat finna på något, tror jag för min del, att det bästa vore, att riksdagen nu fattade ett beslut, som löser frågan på en gång, ty ju längre man skjuter på saken, dess större blir statens förlust. Det är min uppfattning.

Herr **Kobb**: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke uppehålla herrarna länge med denna fråga, men då jag från början sysslat med saken i riksgäldskontoret, skall jag be att få säga några ord.

Det kan icke med fog sägas, att man i Trollhättan på något sätt var okunig om förhållandena och icke vetat vad som förhades i denna sak. Det har en av likvidatorerna för Trollhättan—Nossebro järnvägsaktiebolag kunnat erinra om, nämligen sekreteraren i riksgäldskontoret, som även suttit med bland delegerade för denna utredning, så att man har vetat, att fråga var uppe om försäljning till Västgötabanen. Således ha de, som voro intresserade av att banan skulle komma i nytt enskilt bolags hand, haft möjlighet till att bilda detta bolag, men nu synes man ha försuttit den möjligheten.

Det är visserligen sant, att reservationen icke skiljer sig så mycket från utskottets beslut, men det är dock en ganska viktig omständighet, att reservationen endast tager sikte på Trollhättan—Nossebrobanan och icke frågar efter banan Skara—Timmersdala. Vid försäljning i sådant fall som nu föreligger äro de sammanknutna med varandra så att, om icke Trollhättan—Nossebrobanan försäljes till Västgötabanan, kommer staten fortfarande att ha Skara—Timmersdalabanan kvar, och det har redan framhållits. Men jag vill också framhålla en annan omständighet, den nämligen att, om ett nytt bolag skulle bildas, staten naturligtvis måste fordra att få samma säkerhet för den köpesumma, som därvid kan komma i fråga. Denna säkerhet ha vi ansett och har Kungl. Maj:t ansett ligga däri, att Västgötabanan är ett bärande företag; men kanske i annat fall borde man fordra något slags borgen från Trollhätte stad.

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

Herr Heyman var inne på sin gamla käpphäst — att kontraktet med Västgötabanan vållat Nossebrobanans fall. Jag vill då påpeka, att Västgötabanan hade en fordran av Nossebrobanan på över 200,000 kronor, som den helt enkelt fått avskriva. Den har egentligen icke fått något kontant förrän efter riksdagens beslut förra året, då staten sedan dess upprätthållit trafiken och kontraktet trädde i kraft. Staten har på detta år förlorat på Nossebrobanan omkring 50,000 kronor.

Slutligen vill jag säga ett par ord med anledning av ett yttrande av landshövdning von Sneidern. Han gjorde en anmärkning mot en passus i statsutskottets motivering, däri statsutskottet framhållit vikten av att statens medverkan icke lämnades åt enskilda järnvägar med alltför svaga ekonomiska betingelser. Han påpekade därvid, att förlusten på Trollhättan—Nossebro järnväg var ungefär 300,000 kronor, men glömde bort räntan. Det bör man dock icke göra i sådana saker, ty man bör komma i håg, att detta är upplånat kapital, och att man får betala ränta hela tiden på detta kapital. Den måste givetvis tagas med. Jag tror i motsats till herr von Sneidern, att det är alldeles nödvändigt, att statsmyndigheterna mer än förr taga hänsyn till ekonomien hos de banor som understödas. Jag har under många år i riksgäldskontoret följt med de enskilda järnvägars affärer, som hava statsunderstöd i form av lån, och har god erfarenhet från en hel mängd av dessa, hur svårt de ha att draga sig fram, därför att största delen av dem ha börjat med alldeles för litet kapital. Jag tror i motsats till herr von Sneidern, att detta är en omständighet, som i dessa tider bör nog beaktas.

Nu har reservationen fallit i andra kammaren, och vid sådant förhållande kan jag icke annat än yrka bifall till statsutskottets utlåtande, sådant som det är.

Herr von Sneidern: Herr talman! Endast ett ord till herr Kobb. Jag nämnde också räntorna, så jag tror icke, att herr Kobbs anmärkning i denna del träffar mig.

För övrigt vill jag påpeka, att jag väl förstår herr Kobbs synpunkter, sedda från riksgäldskontorets sida, men jag tror också, att man bör se dessa saker även litet från andra synpunkter, då det gäller dessa fortfarande viktiga kommunikationsleder.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan endast yrkats bifall till densamma. Därjämte hade i fråga om utskottets motivering framställt olika yrkanden, till vilka herr talmannen ville återkomma efteråt.

På gjord proposition bifölls till en början utskottets hemställan.

Ang.
försäljning av
Skara—
Timmersdala
järnväg m. m.
(Forts.)

Sedermera gjordes enligt de yrkanden, som förekommit i avseende å motiveringen, propositioner, först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på godkännande av den motivering, som förordats i den av herr A. F. Vennersten m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos änyo statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1926 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av oljeeldning å jagarna Wrangel och Wachtmeister;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid Livgardet till häst G. P. E. Andéhn från viss ersättningsskyldighet; samt

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för skräddarmästaren Ture Alfred Dahlström från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talmanen att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 227 till behandling av lagutskott samt nr 229 och 230 till bevillningsutskottet.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till skrivelse till Konungen med anmälan om de ledigheter inom kammaren, som skulle fyllas innan nästa lagtima riksdag.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatsens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 157, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 januari—30 juni 1923;

nr 158, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924; samt

nr 159, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad instruktion för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.

Anmälades och godkändes sammansatta bevillnings- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 163, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till konvention angående motarbetande av smuggling av alkoholvaror m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt provisorisk giltighet av avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen;

nr 77, i anledning av väckt motion angående grunderna för två fabrikksskrivares och en tygskrivares uppflyttande i högre löneklass;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp m. m. av en oljeförrådsanläggning å Fjäderholmarna;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa medel för inläggande av nytt matsalsgolv i kasern III å Skeppsholmen;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för flaggmaskinisten R. L. Sjöberg och underofficeren av andra graden J. E. Fredin från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

nr 81, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till pensionsstyrelsen och dess verksamhet m. m.;

nr 82, i anledning av väckt motion om sänkning av räntan å lån från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva lindringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallna räntor å statslån till järnvägsaktiebolaget Borgholm—Böda; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till lån till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående ändring av gällande bestämmelser rörande lokalbefordran av post.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,22 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 12 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 225, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 9 maj 1925 avslutad konvention angående renar i gränsområdena m. m.;

nr 226, med förslag till lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 9 maj 1925 mellan Sverige och Finland angående renar i gränsområdena; samt

nr 231, angående understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, försakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet.

Justerades protokollen för den 5, 6 och 8 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspensioner å allmänna indragningsstaten åt regementsveterinären H. A. Bengtsons änka och minderåriga barn;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker; samt

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgiörörelse.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens godkännande av vissa å allmänna konferenserna för samfärdsels och transiteringsfrågor i Barcelona och Genève antagna överenskommelser jämte en i anledning av propositionen väckt motion;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 86, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska medikokirurgiska institutet ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner; ävensom

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Tjeckoslovakiska Republiken avslutat handels- och sjöfartsavtal;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Spanien avslutet handelsavtal; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen de 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 3 och 76—85 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 35 och 36.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 225 och 226 på begäran bordlagda, varemot propositionen nr 231 nu hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
